

CZEŚĆ I

METODY SPEKTROSKOPOWE

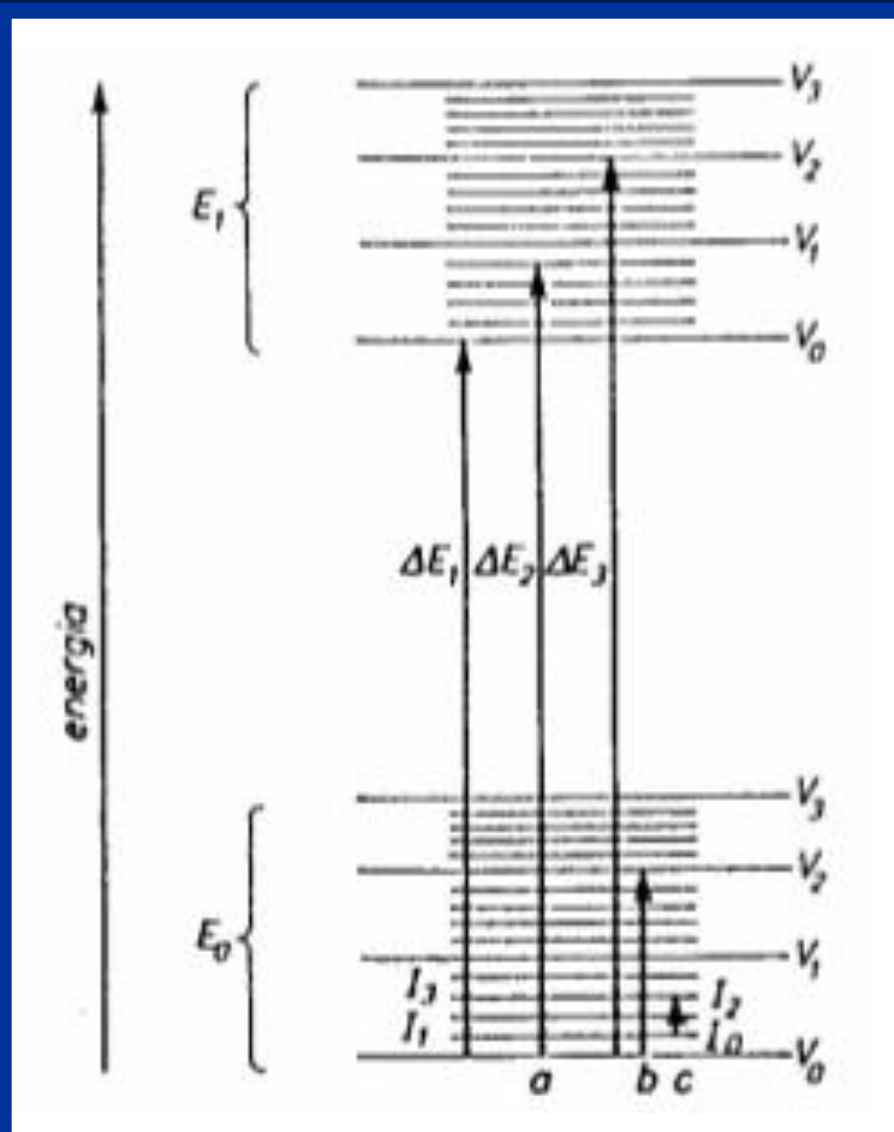
Współczesne metody analiza struktury chemicznej

2. widma elektronowe

metody absorpcyjne UV-VIS

Techniki UV-VIS   Istota zjawiska

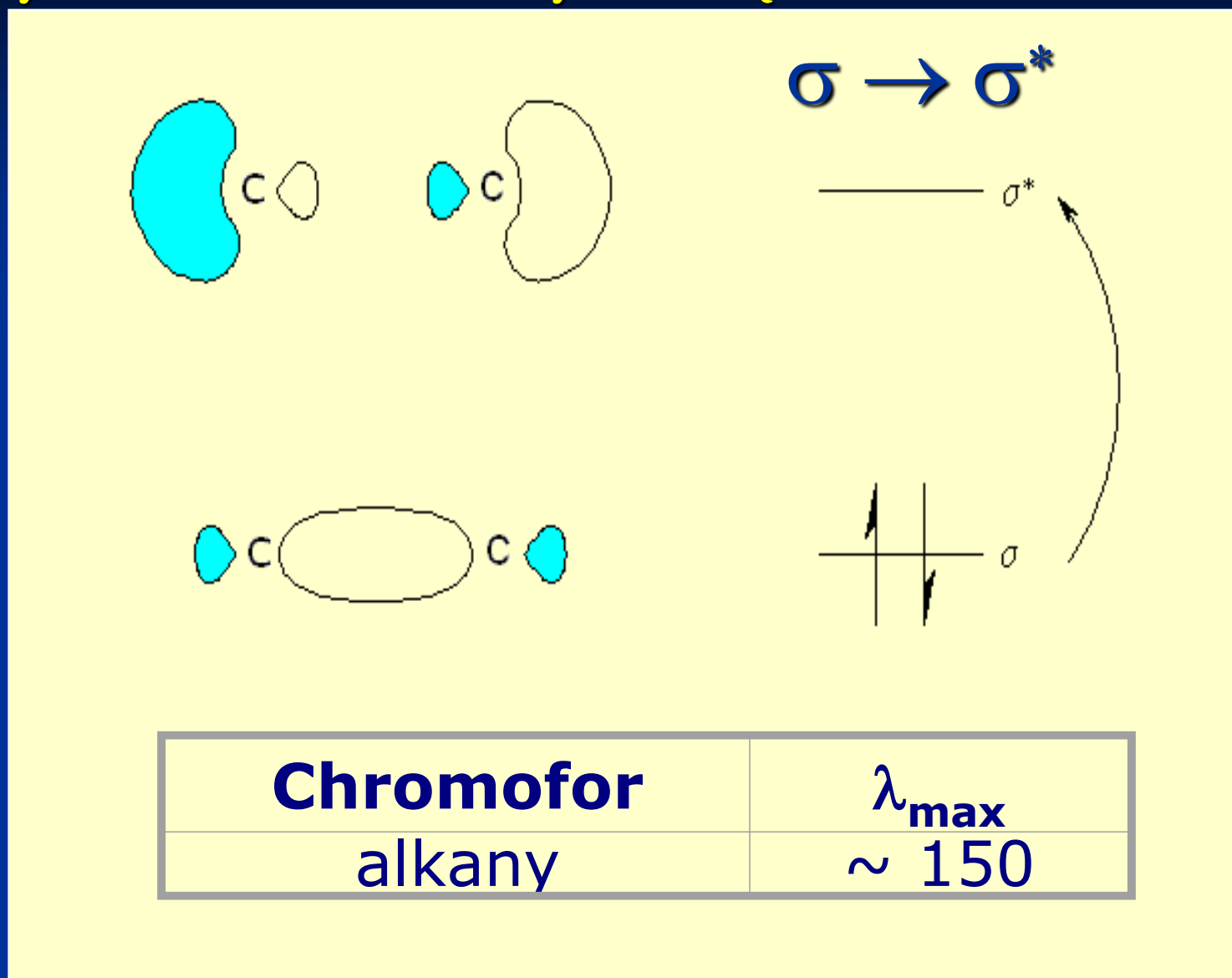

Schemat przejść elektronowych w cząsteczce dwuatomowej

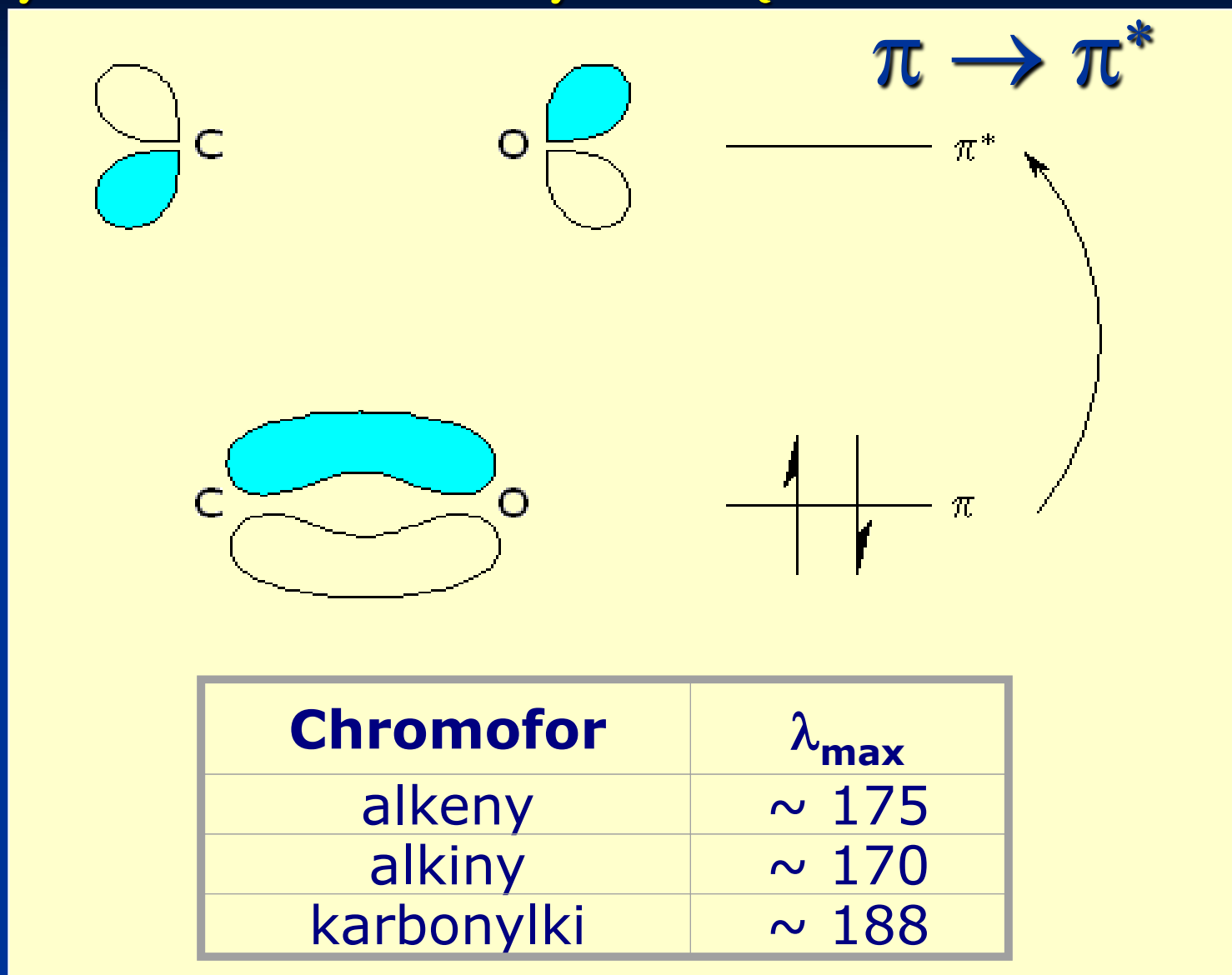
E - poziomy elektronowe,
 V - poziomy oscylacyjne,
 I - poziomy rotacyjne,

a - przejścia elektronowe,
 b - przejścia oscylacyjne,
 c - **przejścia rotacyjne**

Przykłady wzbudzeń elektronowych w cząsteczkach

Przykłady wzbudzeń elektronowych w cząsteczkach

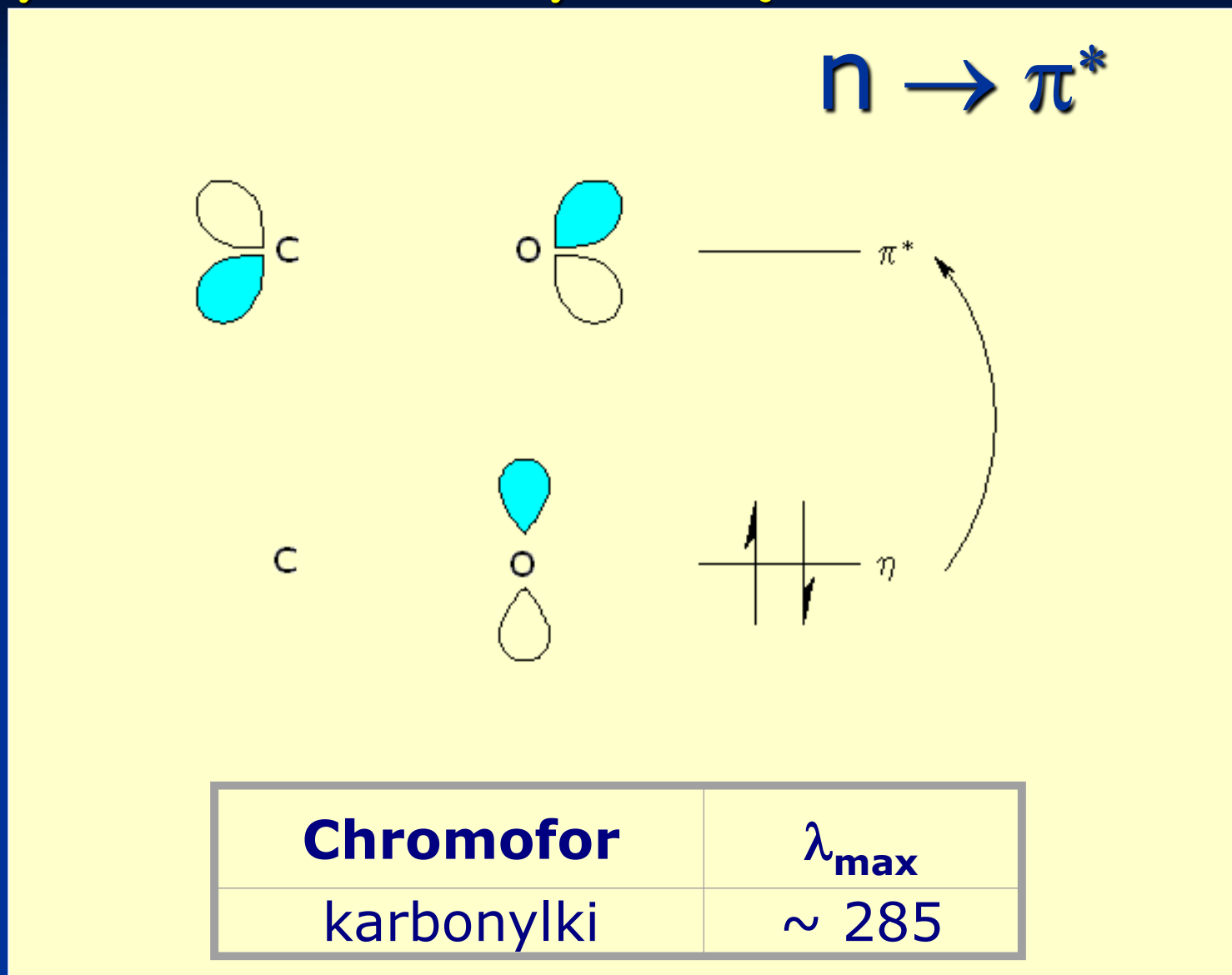

Przykłady wzbudzeń elektronowych w cząsteczkach

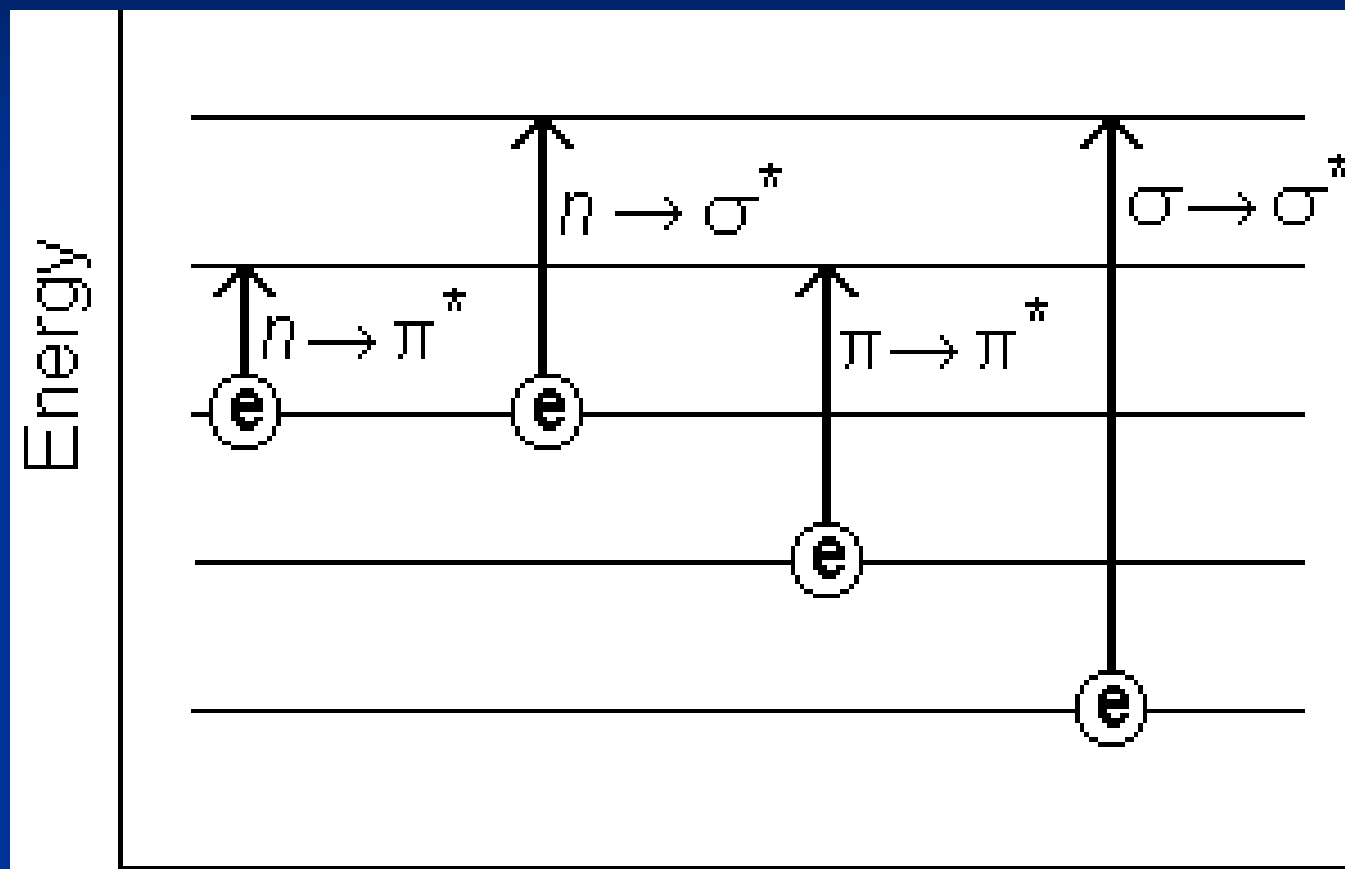
$n \rightarrow \sigma^*$

Chromofor	$\lambda_{\max}$
alkohole, etery	~ 185
aminy	~ 195
połączenia siarki	~ 195

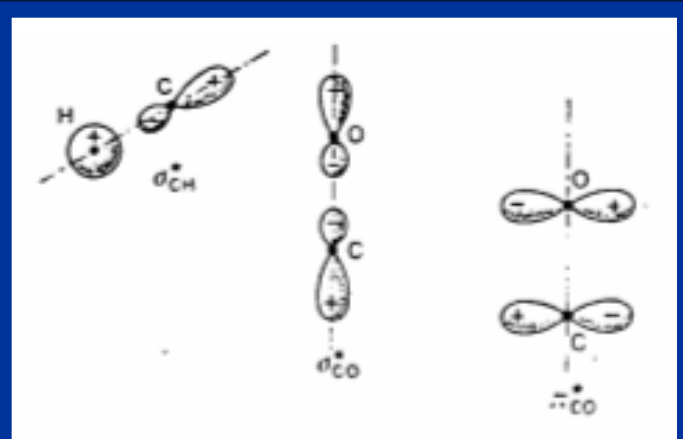
Przykłady wzbudzeń elektronowych w cząsteczkach

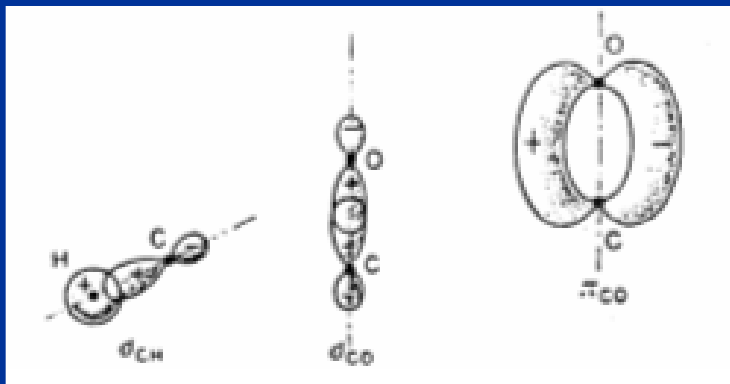
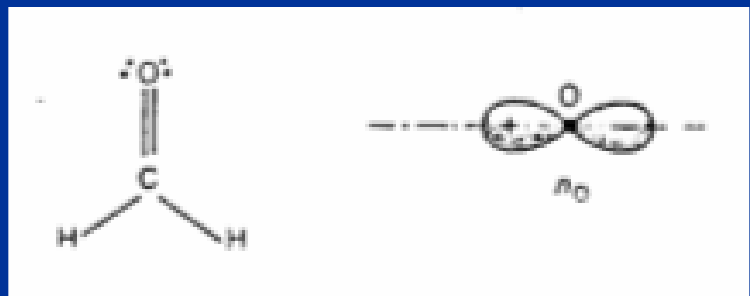
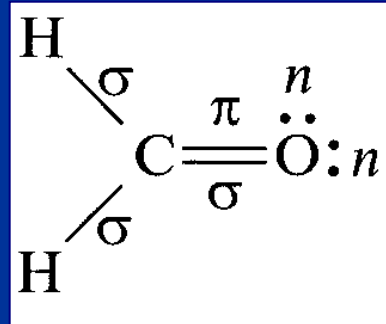
Przykłady wzbudzeń elektronowych w cząsteczkach

Przykłady wzbudzeń elektronowych w cząsteczkach

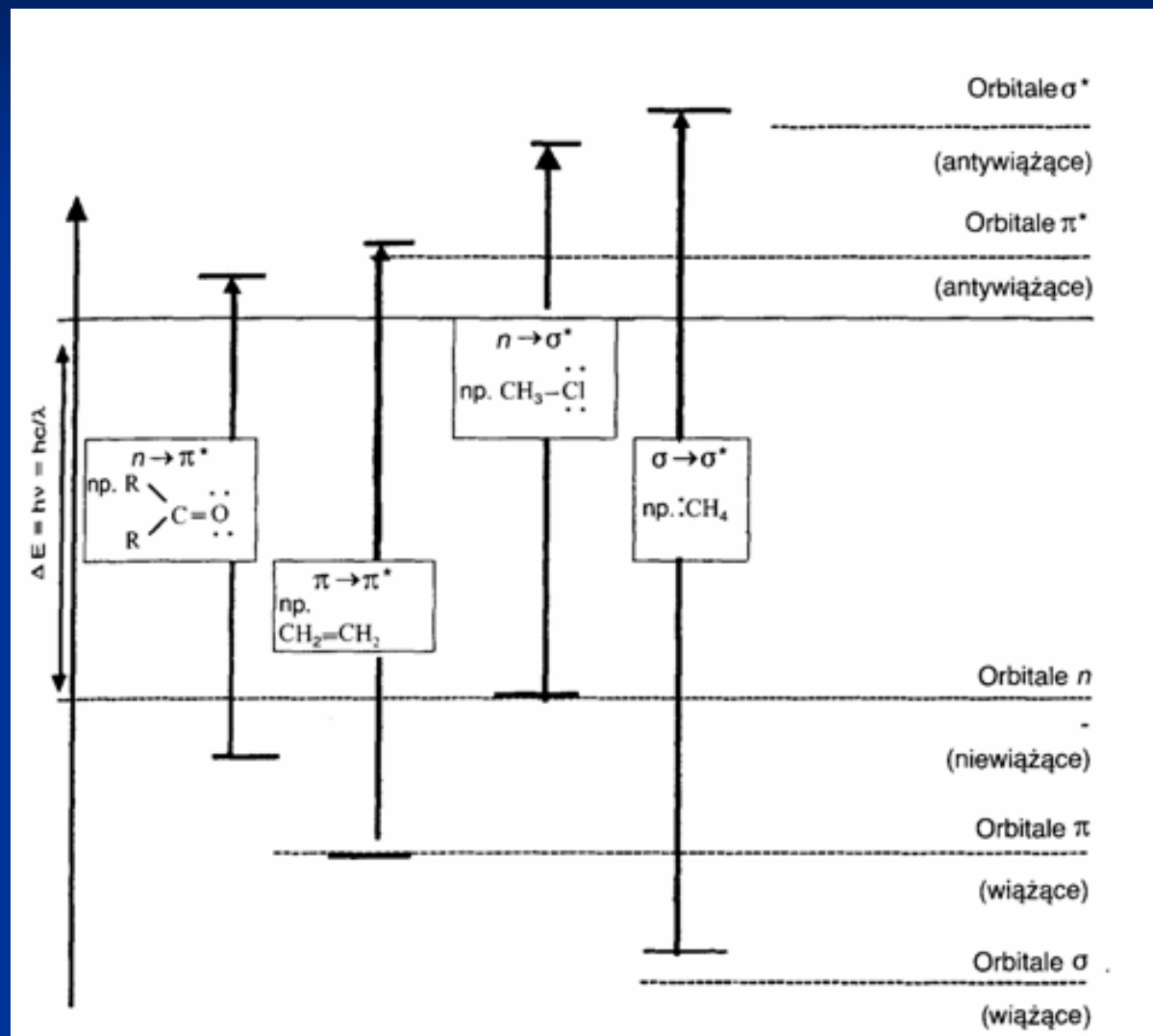
Kształt i rozkład energetyczny orbitali σ , π i n w cząsteczce aldehydu mrówkowego

-absorpcjometria- UV, IR
-kolorymetria- VIS

Schemat możliwych przejść elektronowych w związkach organicznych.

Pasma absorpcji niektórych chromoforów

Chromofor	Cząsteczka	Długość fali maksimum pasma $\lambda_{\max}$ [nm]	Dziesiętny molowy współczynnik absorpcji w maksimum $\epsilon_{\max}$ [$l \text{ mol}^{-1} \text{ cm}^{-1}$]
Przejścia $n \rightarrow \sigma^*$			
-Br	CH ₃ Br	204	200
-I	CH ₃ I	259	3600
-O-	H ₂ O	167	7000
-N<	CH ₃ OH	184	150
	CH ₃ NH ₂	215	600
	(CH ₃) ₃ N	227	900
Przejścia $\pi \rightarrow \pi^*$			
C=C=C	C ₂ H ₅ CH=C=CH ₂	225	500
-C=C-	CH ₂ =CH-CH=CH ₂	217	21000
	CH ₂ =CH-CH=CH-CH=CH ₂	258	35000
	CH ₂ =CH-CH=O	210	11500
	Benzen	200	8000
	Benzen	255	200
C=O	Acetofenon aromat.	240	13000
	Acetofenon aromat.	278	1100
Przejścia $n \rightarrow \pi^*$			
C=O	CH ₃ CHO	294	12
	CH ₃ -CO-CH ₃	279	14
	Acetofenon	319	50
N=N	CH ₃ N=NCH ₃	340	4,5
C=C	CH ₂ =CH-CH=O	315	14
N=O	t-C ₄ H ₉ NO	665	20

Rodzaje przejść elektronów.

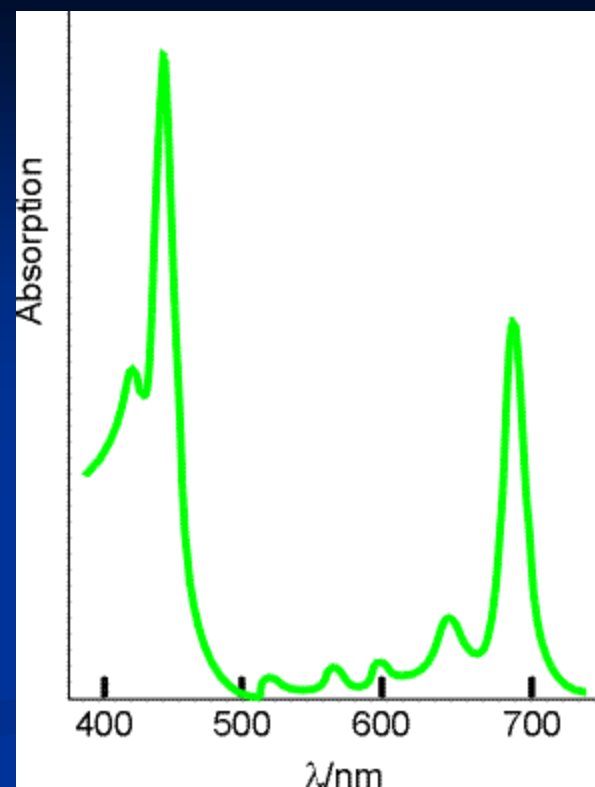
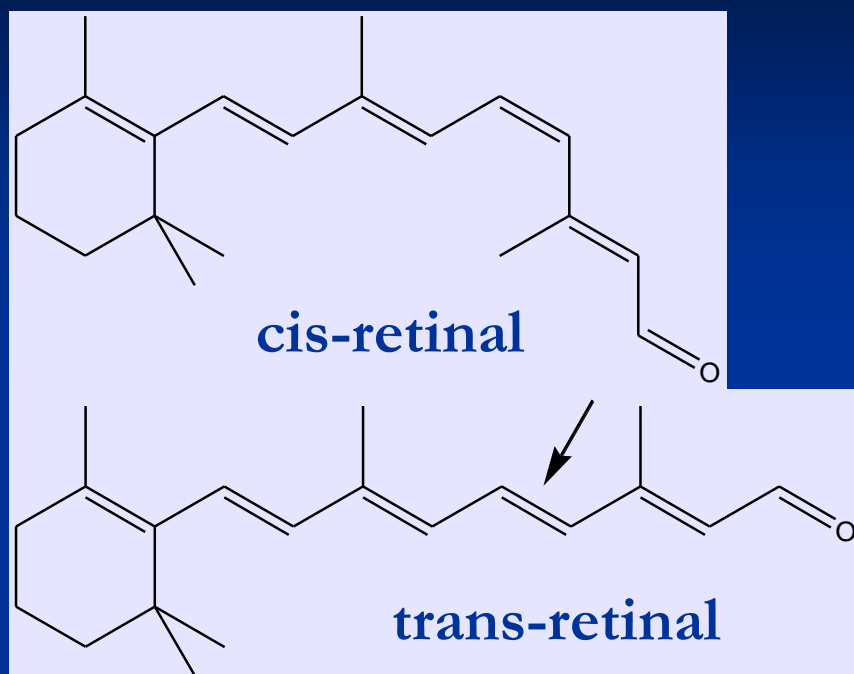
Przejścia typu $N \rightarrow V$

przejścia z orbitala wiążącego w stanie podstawowym do orbitala antywiążącego,

- Przejście typu $\sigma \rightarrow \sigma^*$ obserwowane jest tylko w dalekim nadfiolecie.
- Pasma odpowiadające przejściom $\pi \rightarrow \pi^*$ występuje w szerokim zakresie widma od dalekiego nadfioletu(np. w cząsteczce etylenu) do zakresu widzialnego.
- Przesunięcie położenia tych pasm w kierunku fal dłuższych jest wynikiem oddziaływań między podstawnikami.

Ważny przypadek przejścia $\pi \rightarrow \pi^*$

Fotochemiczny mechanizm widzenia: purpura wzrokowa (białko związane z cis-retinalem, który działa jak chromofor absorbując przy ok. 380 nm.

Po fotochemicznym etapie następuje izomeryzacja i „rozwiniecie” cząsteczki, która wyzwala impuls nerwowy.

Przejścia typu $N \rightarrow Q$

wynikają ze wzbudzeń elektronów z orbitali niewiążących n do antywiążących,

- Pasma odpowiadające tym przejściom znajdujemy w zakresie dalekiego i bliskiego nadfioletu ($n \rightarrow \sigma^*$)
- bliskiego nadfioletu i światła widzialnego ($n \rightarrow \pi^*$).
- Przejścia typu $n \rightarrow \sigma^*$ występują w cząsteczkach zawierających zasadowe grupy atomów posiadających wolne pary elektronowe, połączonych wiązaniem pojedynczym (np. grupy auksochromowe, jak C-OH, C-NH₂, C-Cl itd.).
- Przejścia typu $n \rightarrow \pi^*$ występują w cząsteczkach, w których hetero atom posiadający wolne pary elektronów jest połączony wiązaniem wielokrotnym z innym atomem

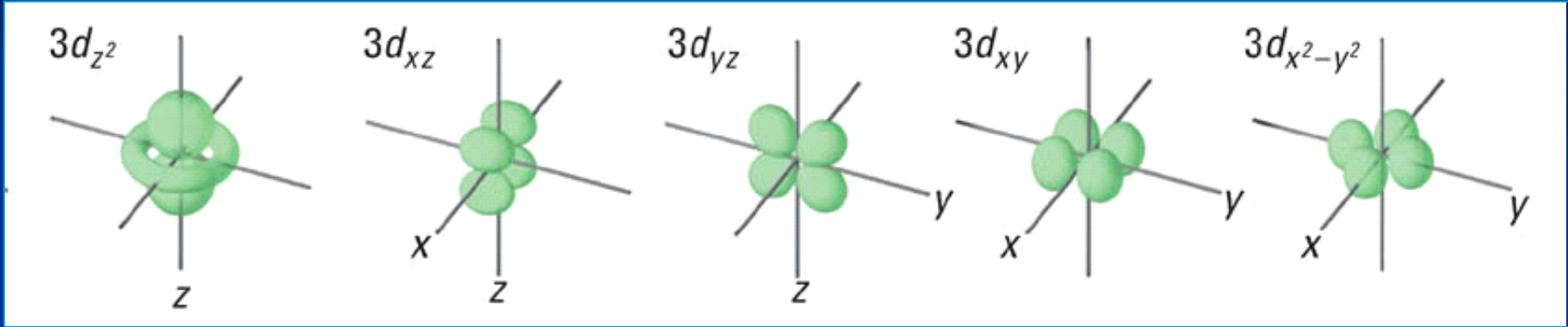
Przejścia $N \rightarrow R$

związane są z taką wysoką energią stanu wzbudzonego, że następuje jonizacja atomu (seria Rydberga). Pasma odpowiadające tego typu przejściom obserwuje się w dalekim nadfiolecie próżniowym.

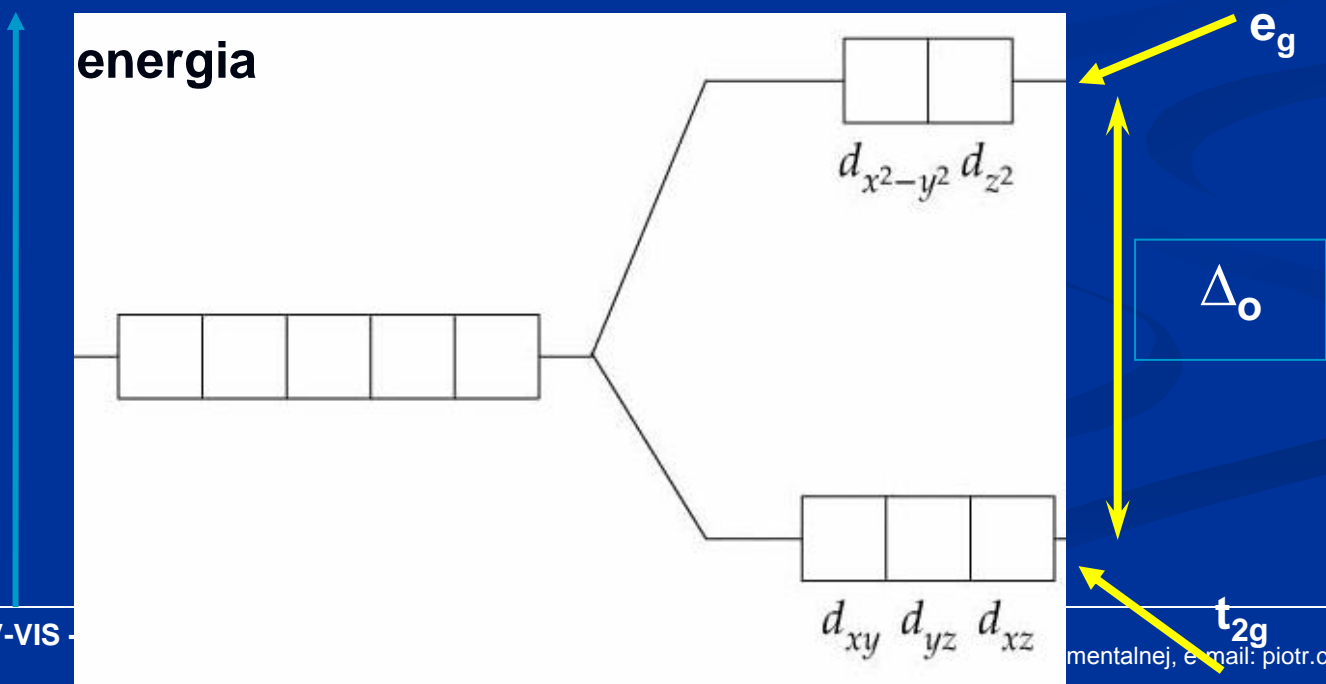
Przejście	$\lambda_{\max}$				
	izooktan	acetonitryl	chloroform	metanol	woda
$\pi \rightarrow \pi^*$	230,6	233,9	237,6	236,8	242,6
$n \rightarrow \pi^*$	321,0	314,0	315,4	308,8	

Zjawisko barwy kompleksów - Absorpcja światła

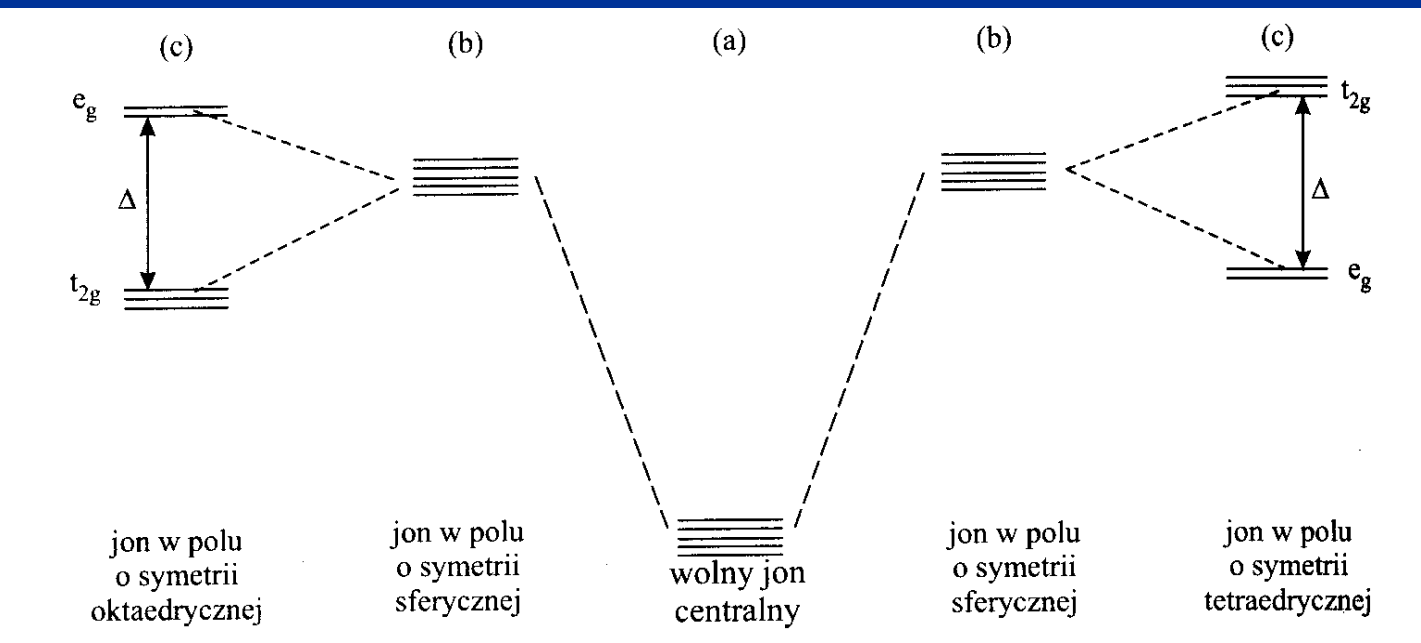
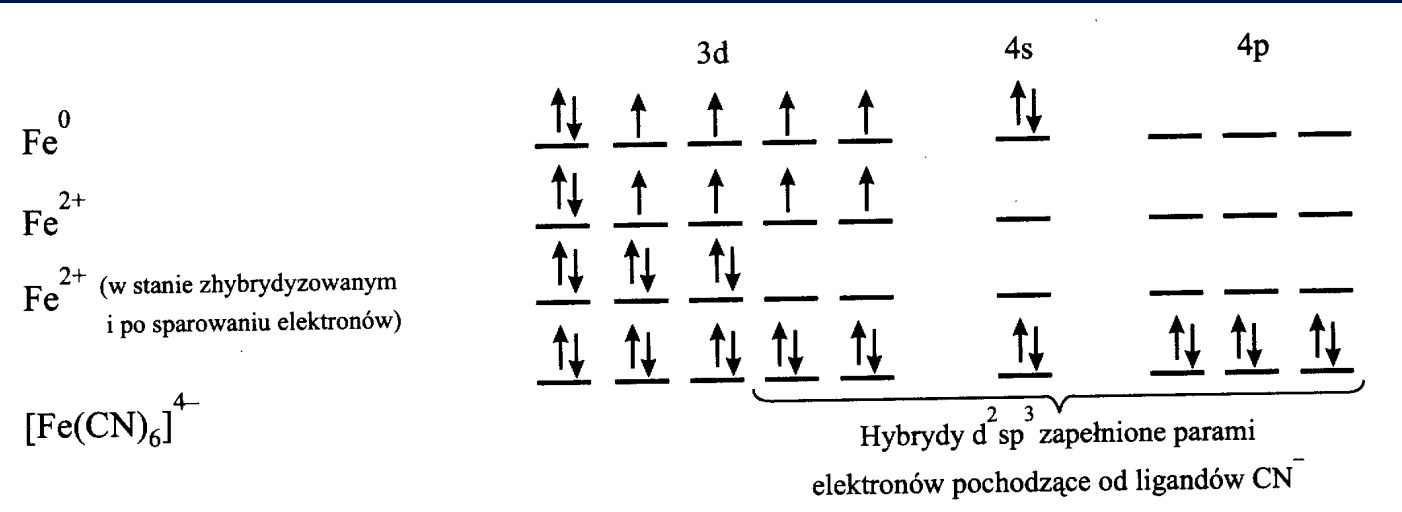
Orbitale d atomu centralnego

Rozszczepienie w polu ligandów

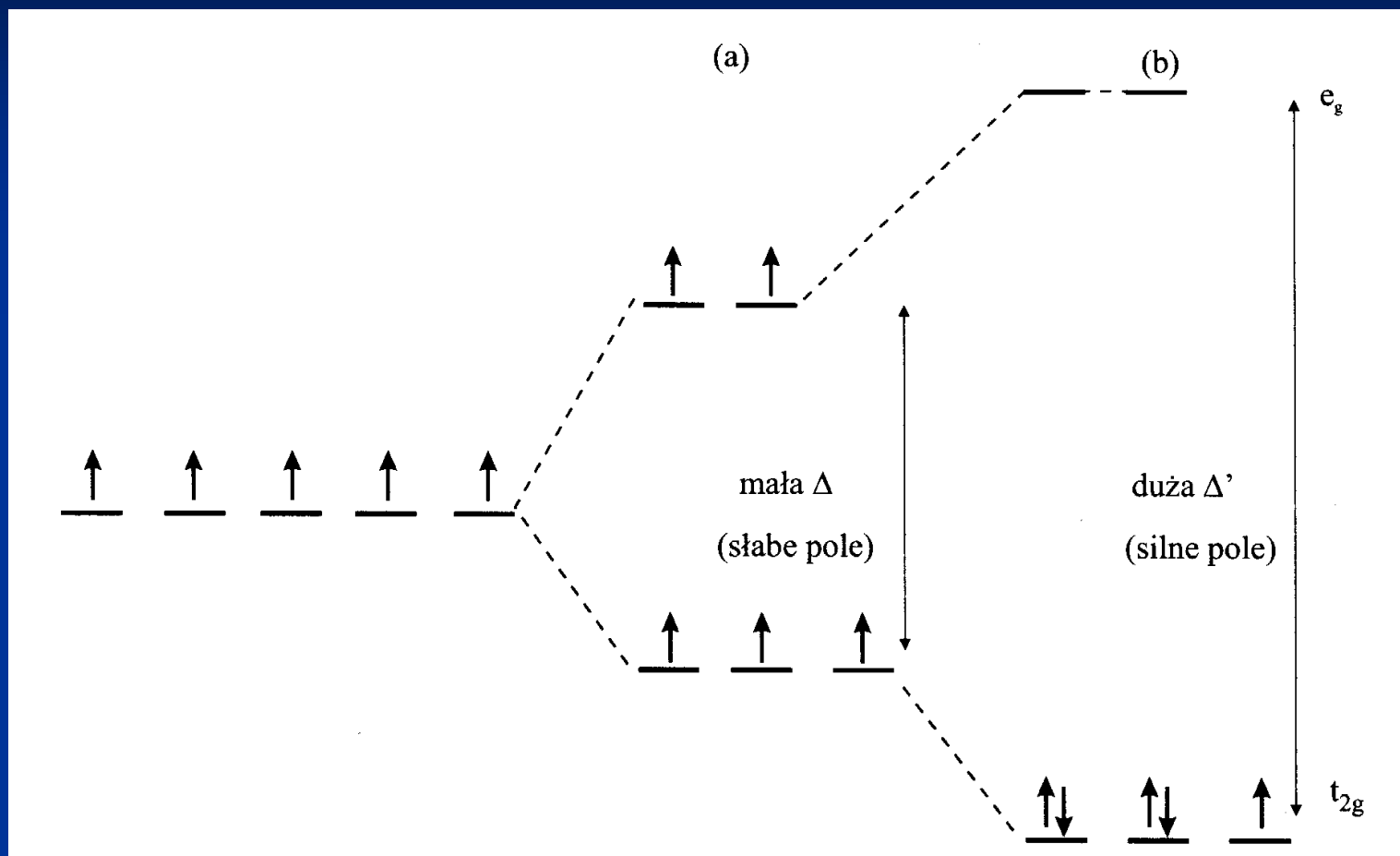

Przykłady wzbudzeń elektronowych w cząsteczkach

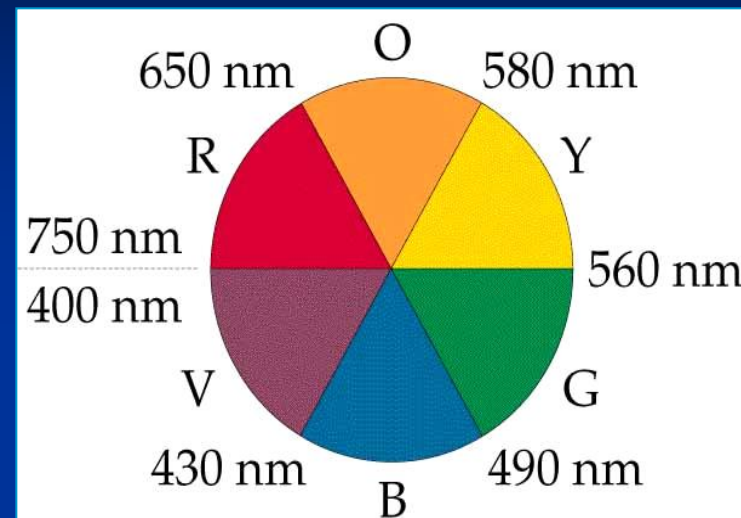
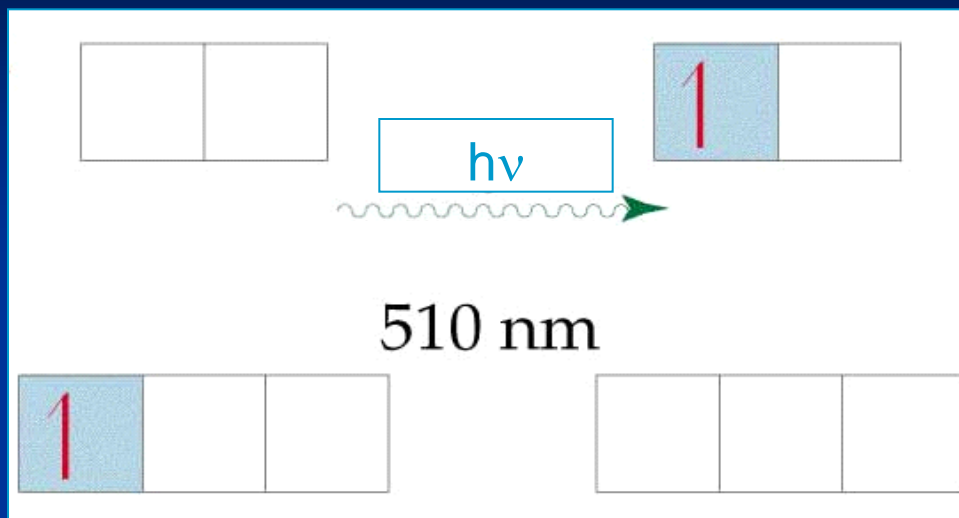

Przykłady wzbudzeń elektronowych w cząsteczkach

Zjawisko barwy kompleksów - Absorpcja światła

Wzbudzenie elektronowe

$[\text{Ti}(\text{H}_2\text{O})_6]^{3+}$ jest fioletowy

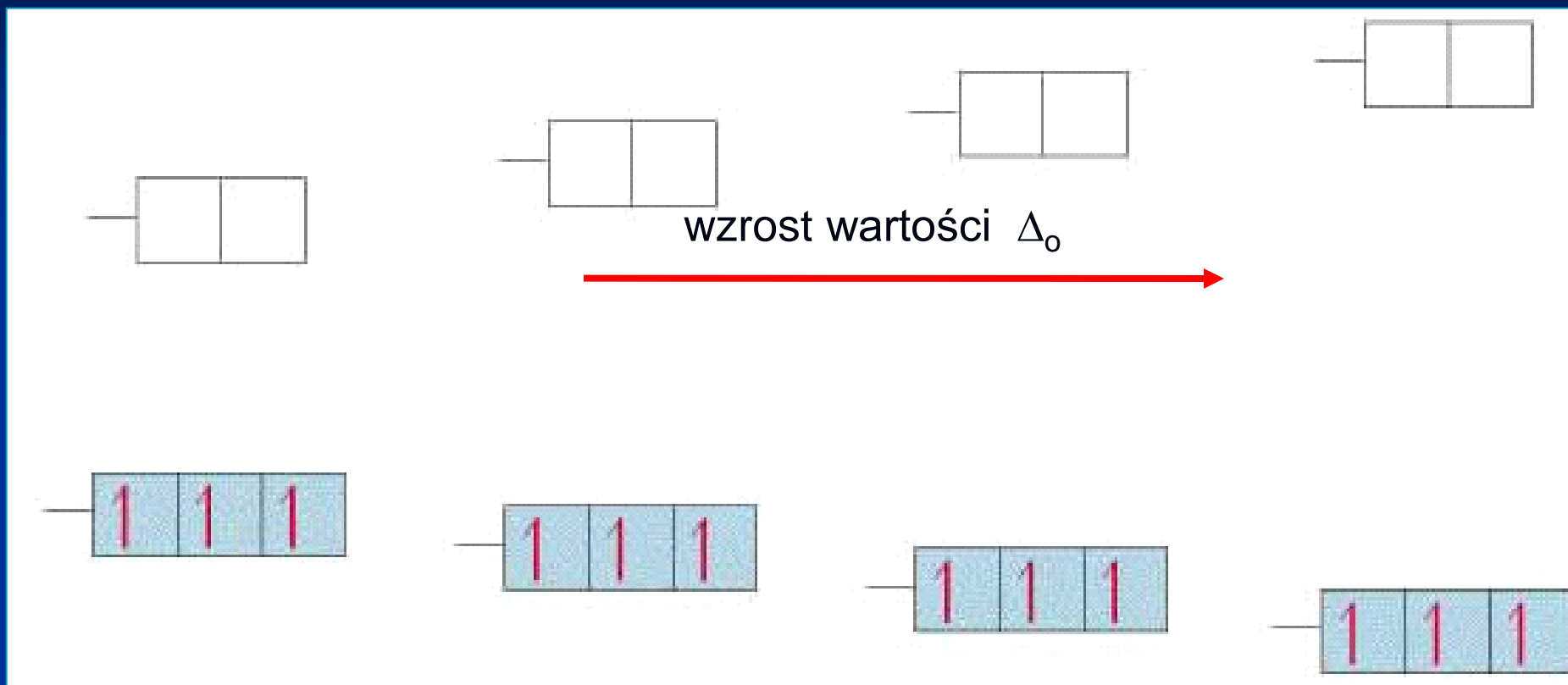
Szereg spektroskopowy (spektrochemiczny)

słabe pole ligandów
mała wartość Δ_0

silne pole ligandów
duża wartość Δ_0

Przykład: seria kompleksów chromu (III)

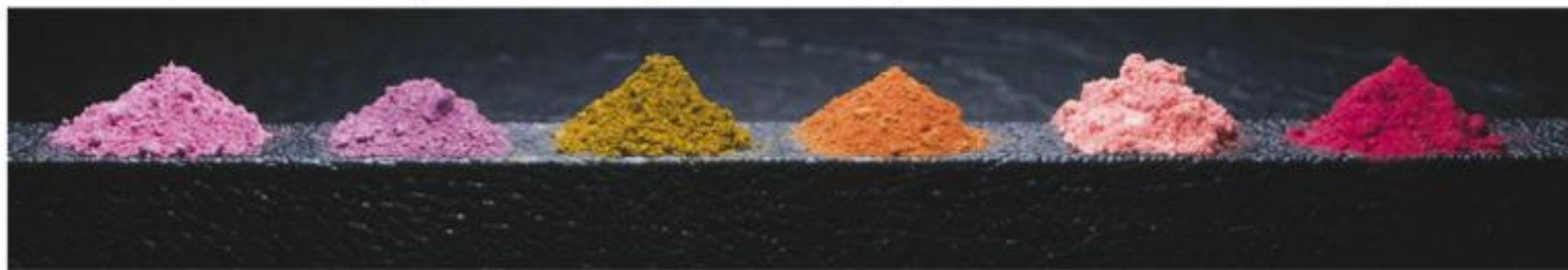
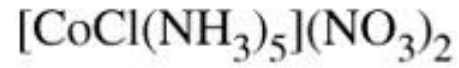
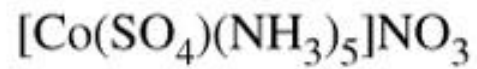
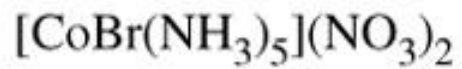
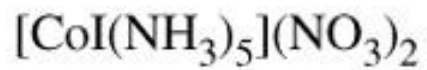

$[\text{CrF}_6]^{3-}$
zielony

$[\text{Cr}(\text{H}_2\text{O})_6]^{3-}$
fioletowy

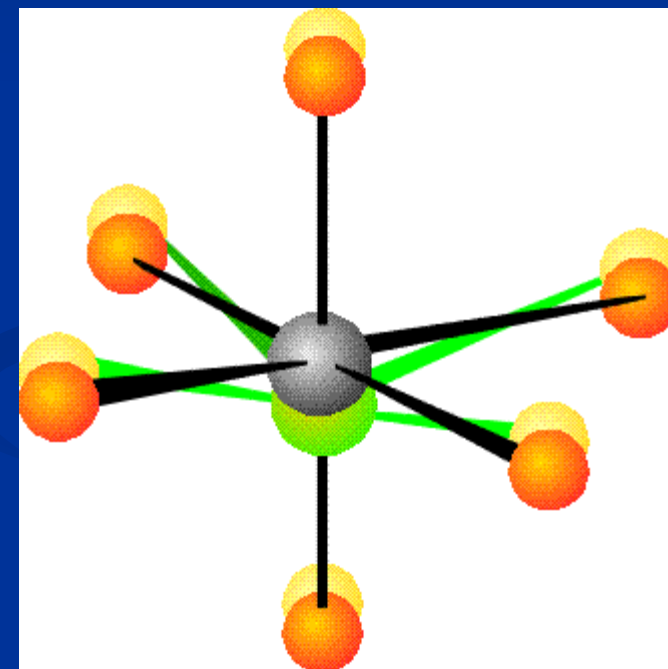
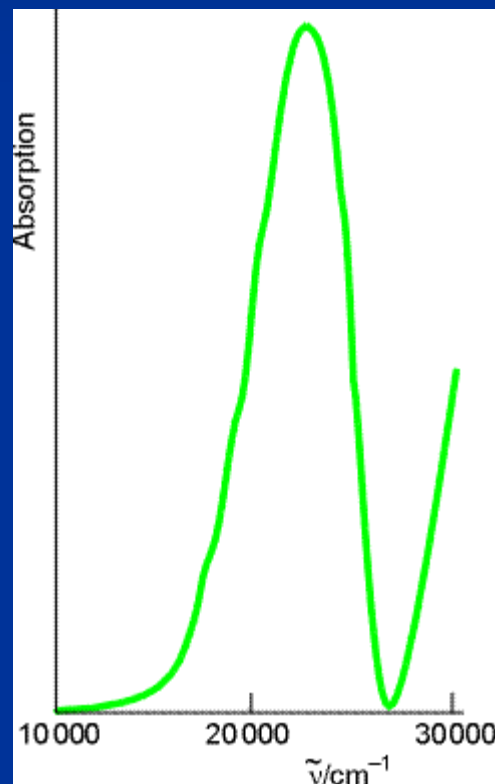
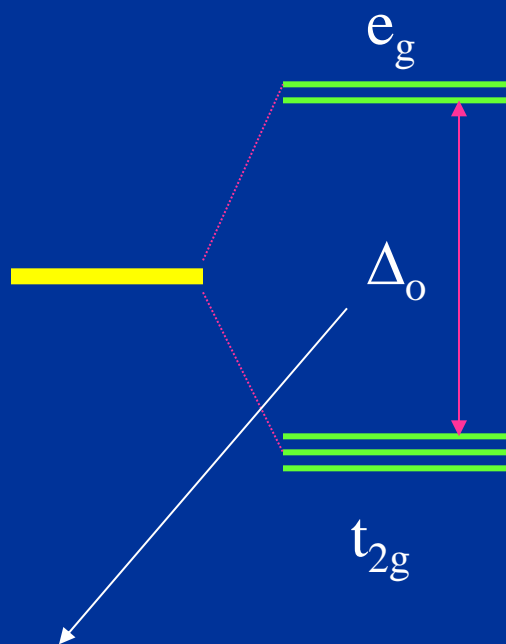
$[\text{Cr}(\text{NH}_3)_6]^{3-}$
żółty

$[\text{Cr}(\text{CN})_6]^{3-}$
żółty

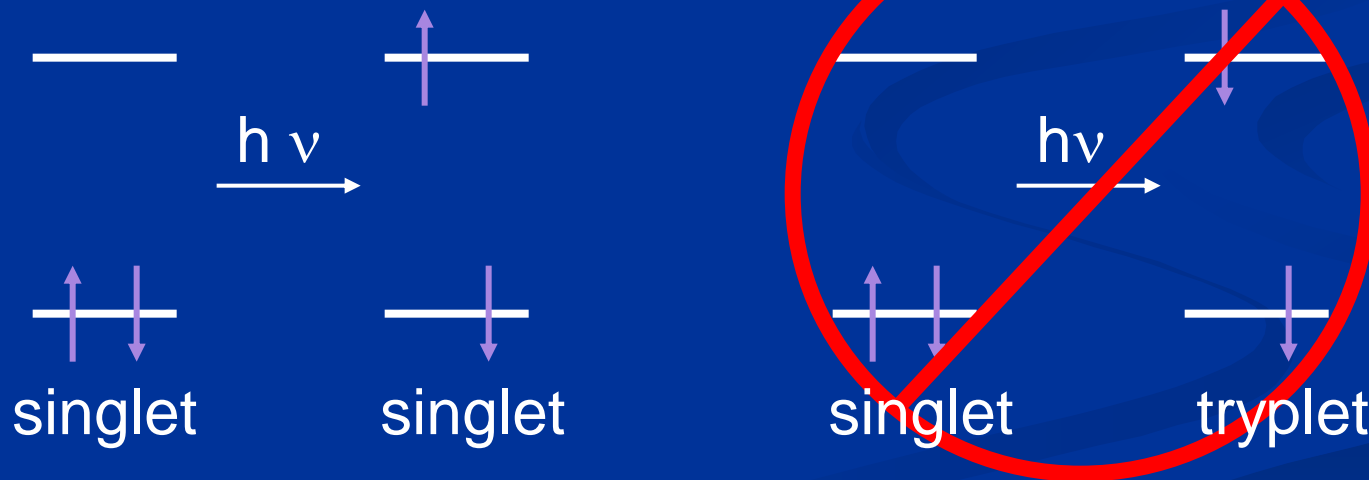
Przejścia d-d

Przykład : $[\text{Ti}(\text{OH}_2)_6]^{3+}$

Reguła symetrii dla wyboru przejść elektronowych

Wzbudzenie cząsteczek prowadzące do zmiany multipletowości są bardzo mało prawdopodobne (mała intensywność) – brak inwersji spinu podczas oddziaływania z fotonem

Aparatura pomiarowa

Schemat blokowy spektrofotometru:

Źródła promieniowania

daleki UV- wyładowanie elektryczne wewnątrz lampy próżniowej

UV

lampy i wyładowania elektryczne w atmosferze deuteru- lampy wodorowe lub deuterowe

VIS

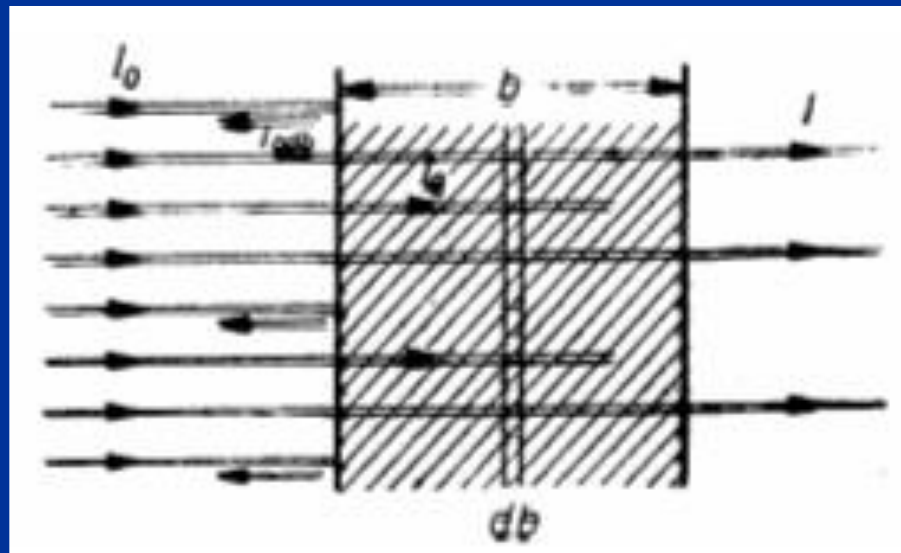
lampy żarowe z drutem wolframowym, lampy ksenonowe lub argonowe

Idealne źródło powinno emitować wszystkie długości fal z danego zakresu z jednakowym natężeniem do każdej długości fal.

Monochromatory

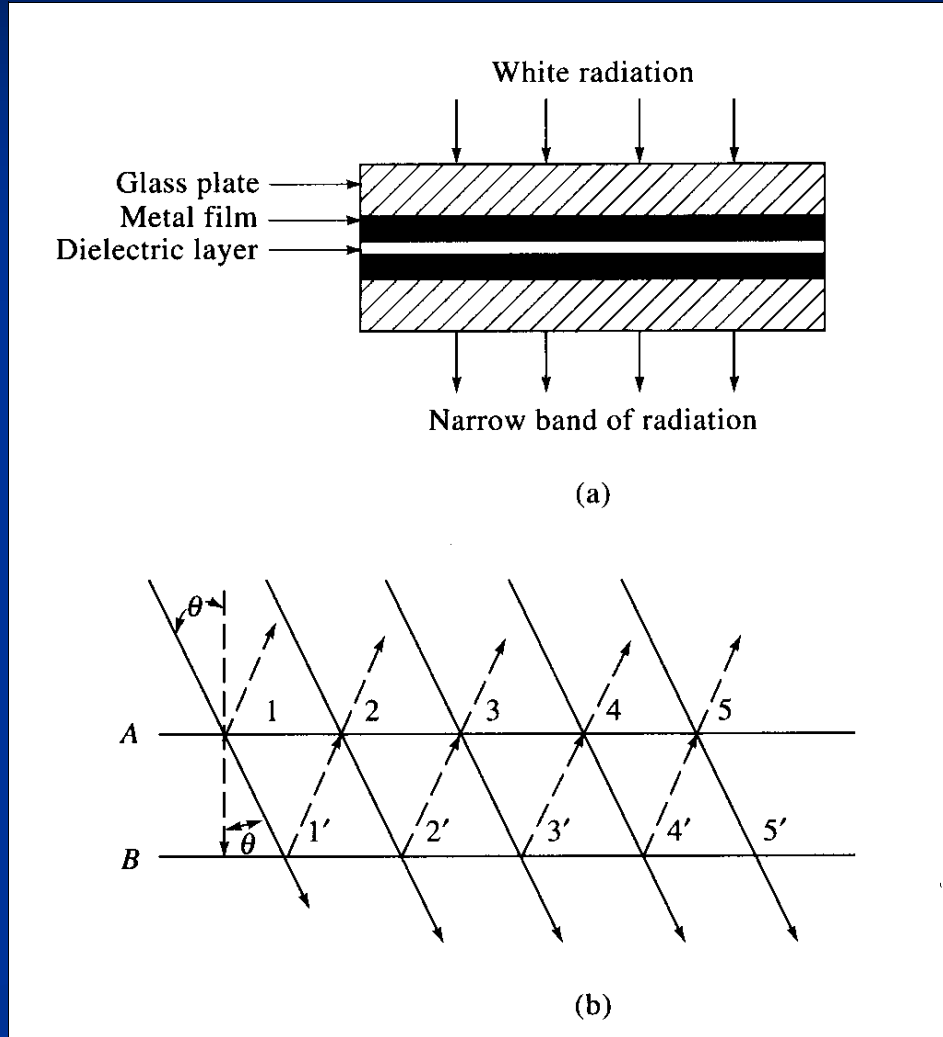
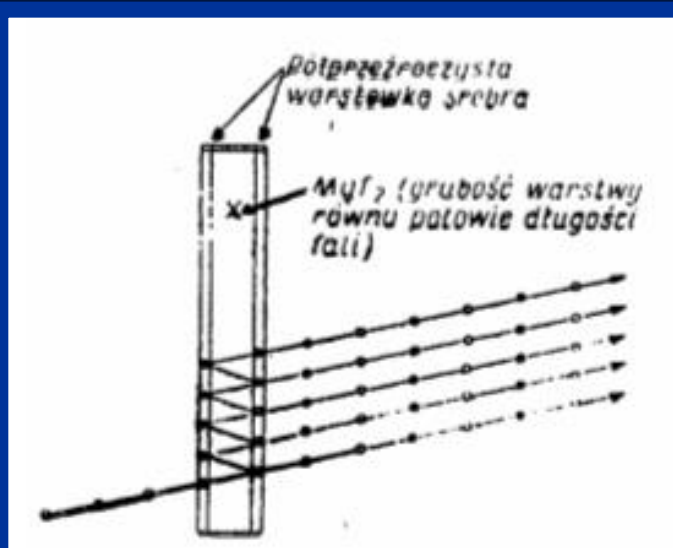
dla długości fal poniżej $100 \mu\text{m}$ są to zwykłe siatki dyfrakcyjne,
 $100\text{-}200 \mu\text{m}$ stosuje się pryzmaty z kryształów LiF, CaF_2 ,
 $220\text{-}3000 \mu\text{m}$ stosuje się filtry interferencyjne.

Filtr absorpcyjny

Filtr interferencyjny

Długość fali w dielektryku

$$n\lambda' = 2t / \cos \theta$$

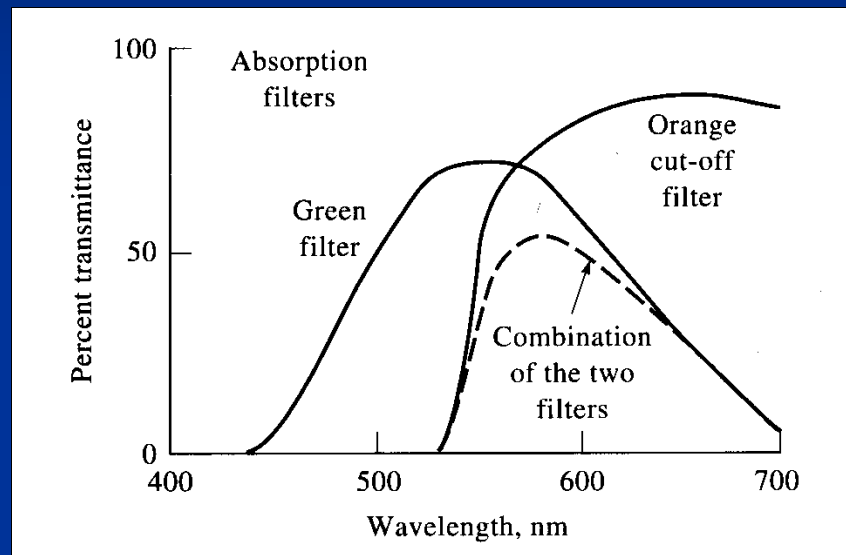
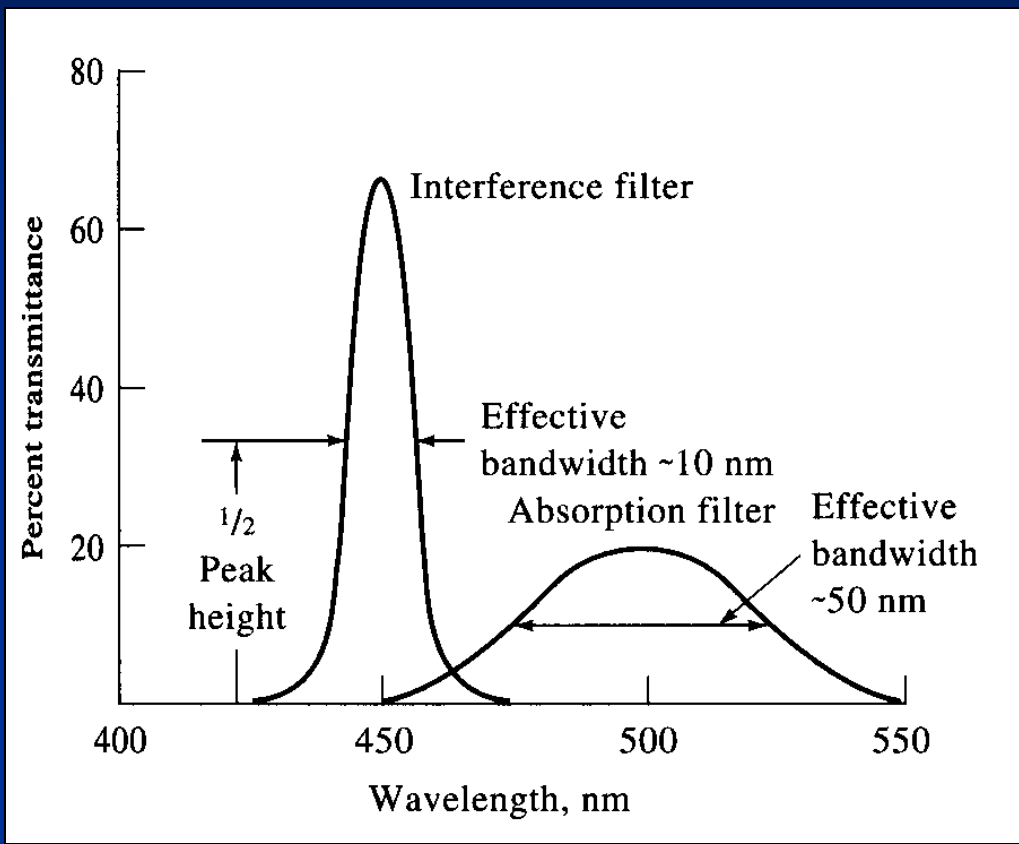
as $\theta \Rightarrow 0, \cos \theta \Rightarrow 1$

$$\therefore n\lambda' = 2t$$

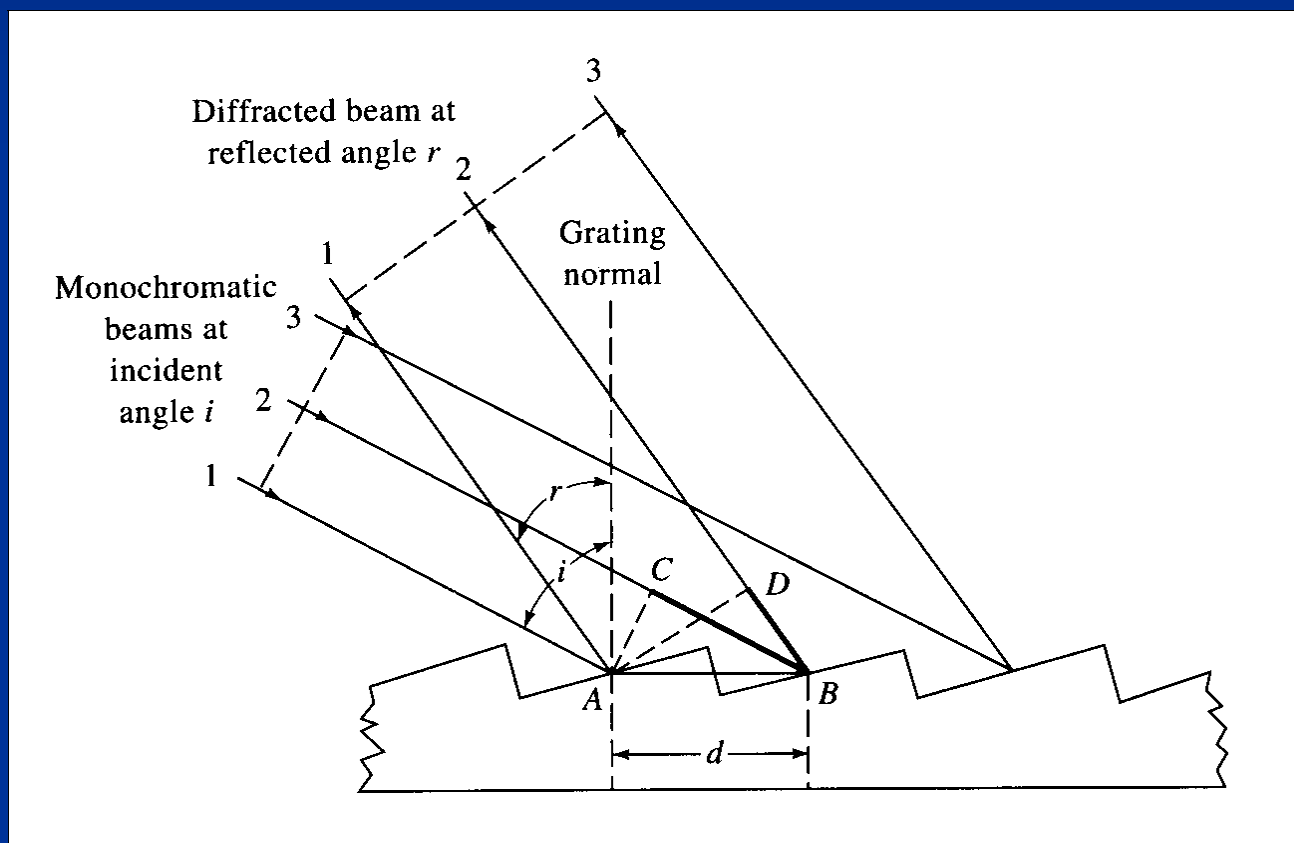
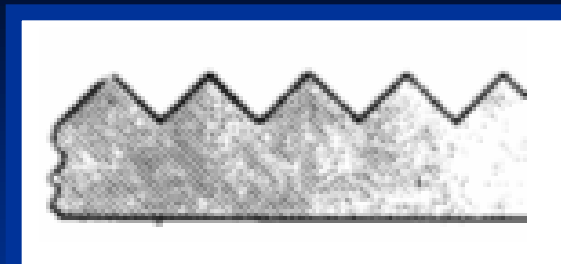
$$\lambda = \lambda' \eta$$

$$\lambda = \frac{2t\eta}{n}$$

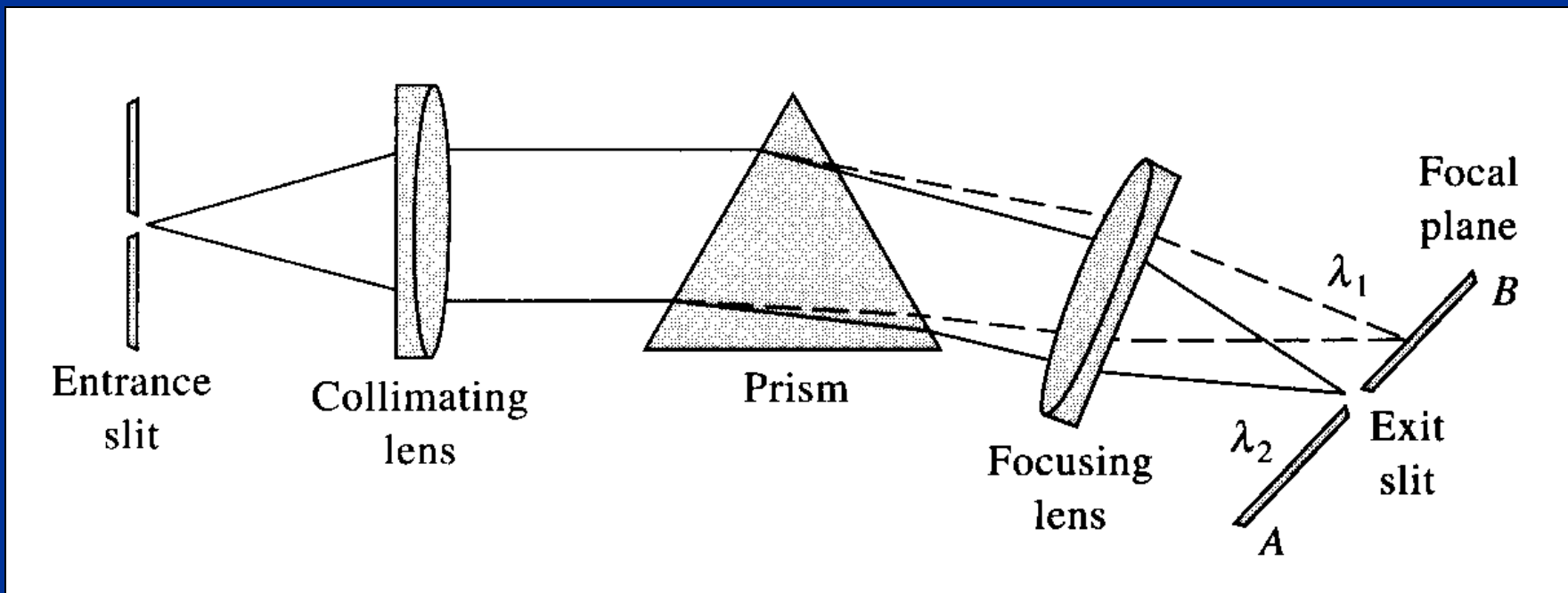
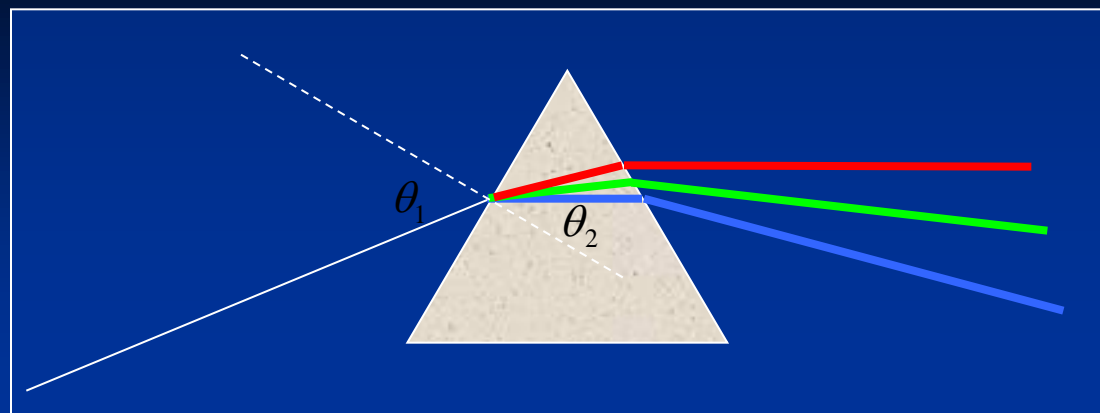
Długość fali w powietrzu

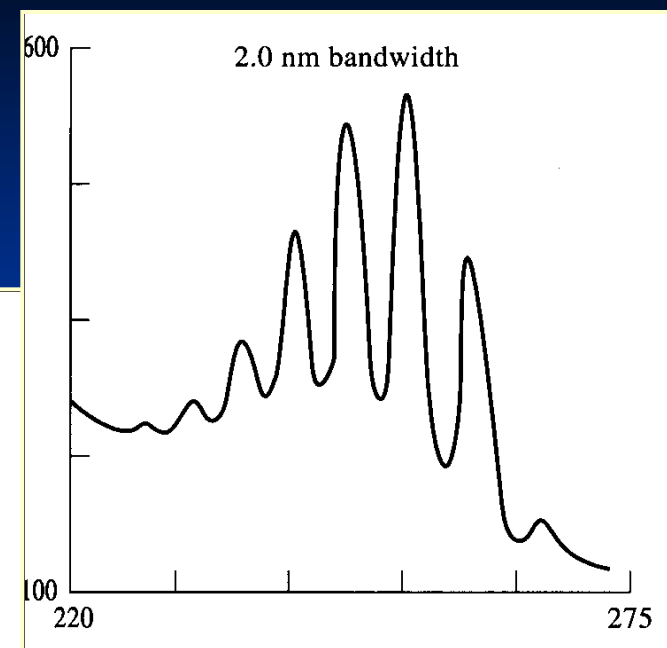
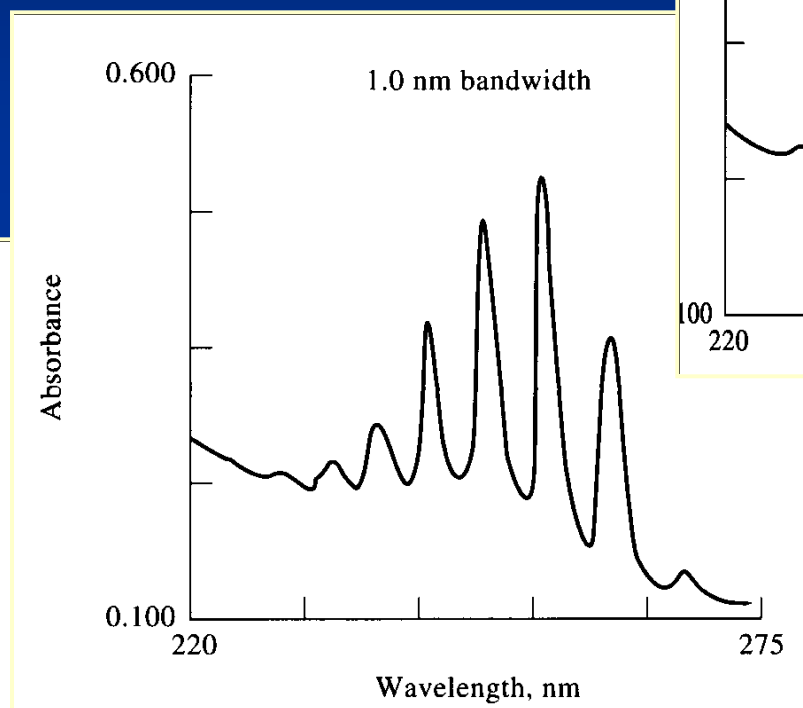
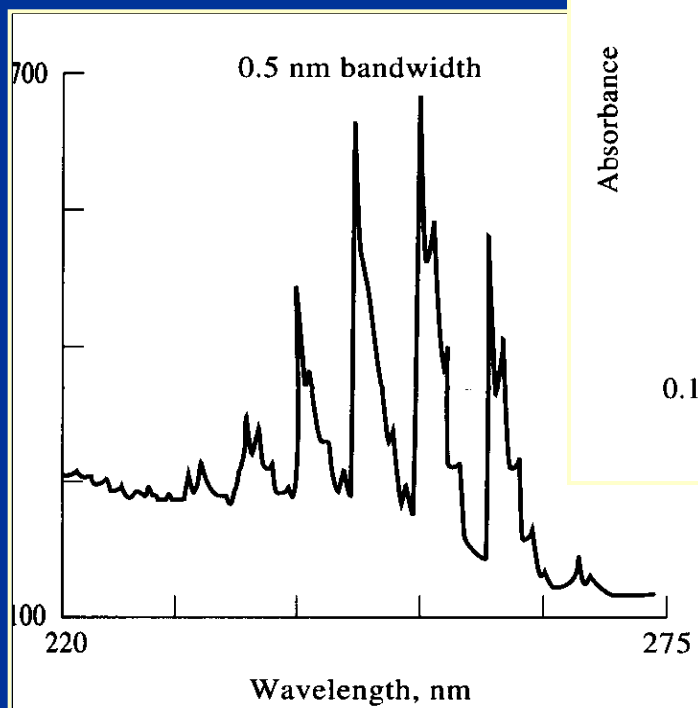
Siatka dyfrakcyjna

Pryzmat dyspersyjny

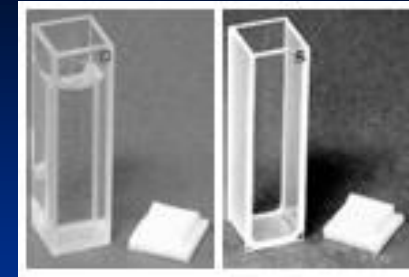
Wpływ monochromatyzacji na rozdzielczość widma

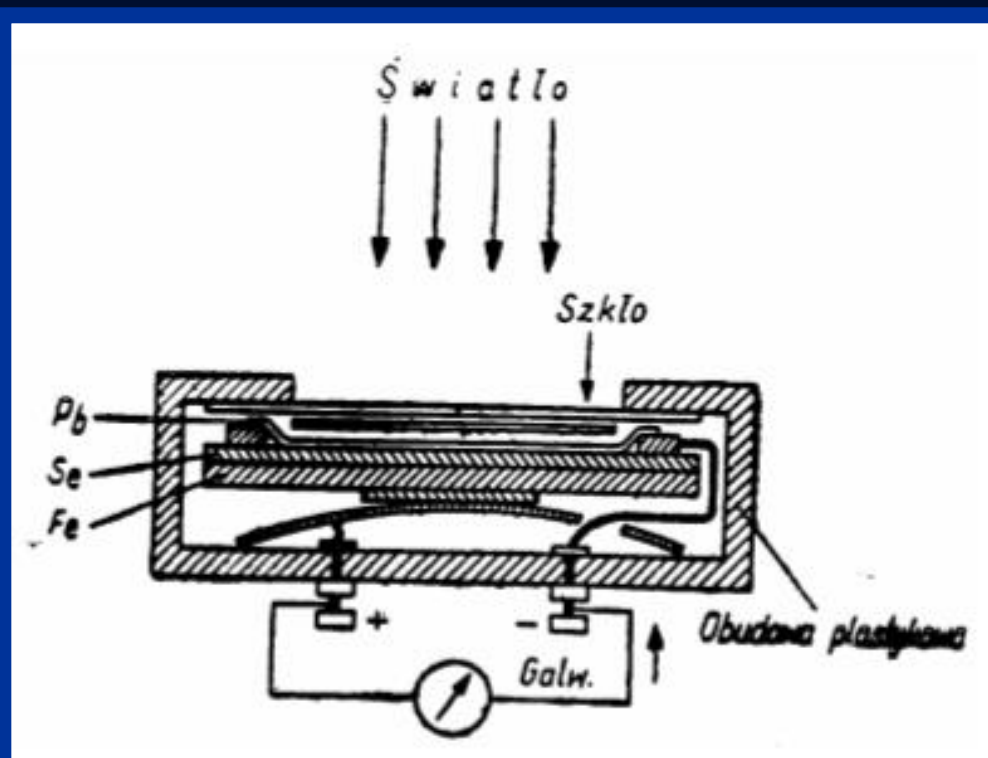

Układ pomiarowy (próbka)

zawiera naczynie z roztworem analizowanego związku

- kuwety wykonane z kwasu, szkła, kryształów soli w zależności od długości fal,
  - długość drogi optycznej 1 cm lub dla roztworów bardzo rozcieńczonych – 5 cm,
  - Kształt jest zazwyczaj prostopadłościenny choć czasem cylindryczny do gazu,
  - Stosowanie dwóch identycznych kuwet, z których jedna zawiera próbne badania, a druga – jest wzorcem.
- Eliminuje się więc $J_r + J_{odb}$ wpływa na wartość absorpcji.

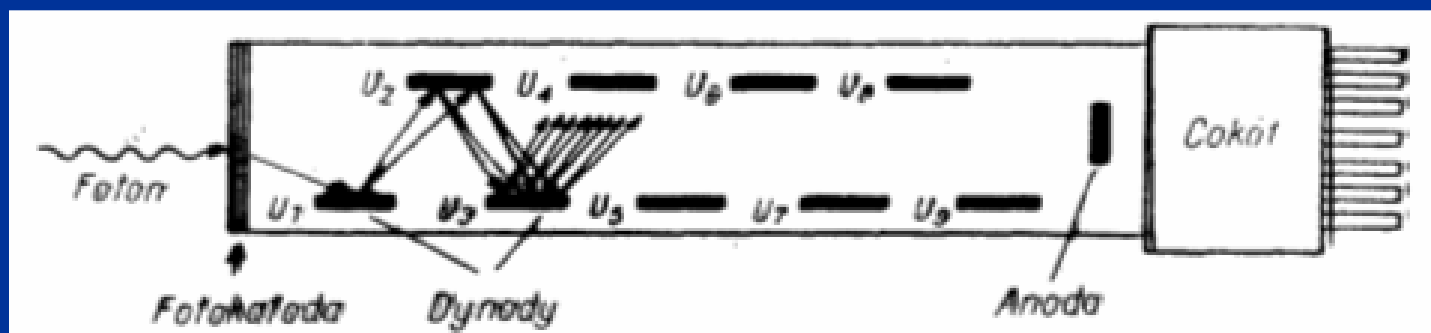
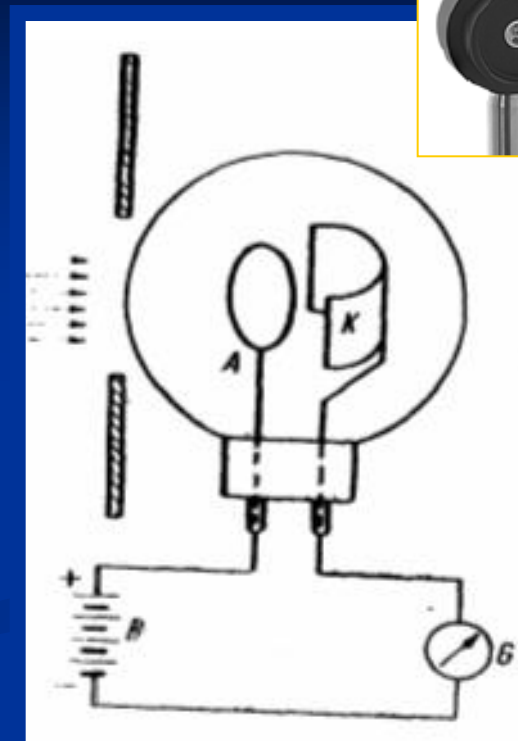

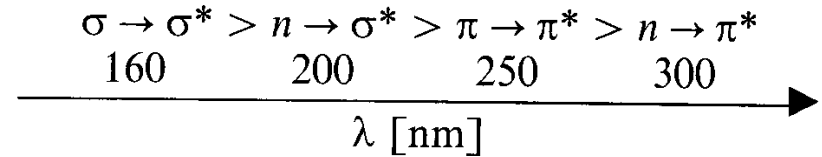
Fotopowielacz

Fotodiody

Zastosowanie technik UV-VIS

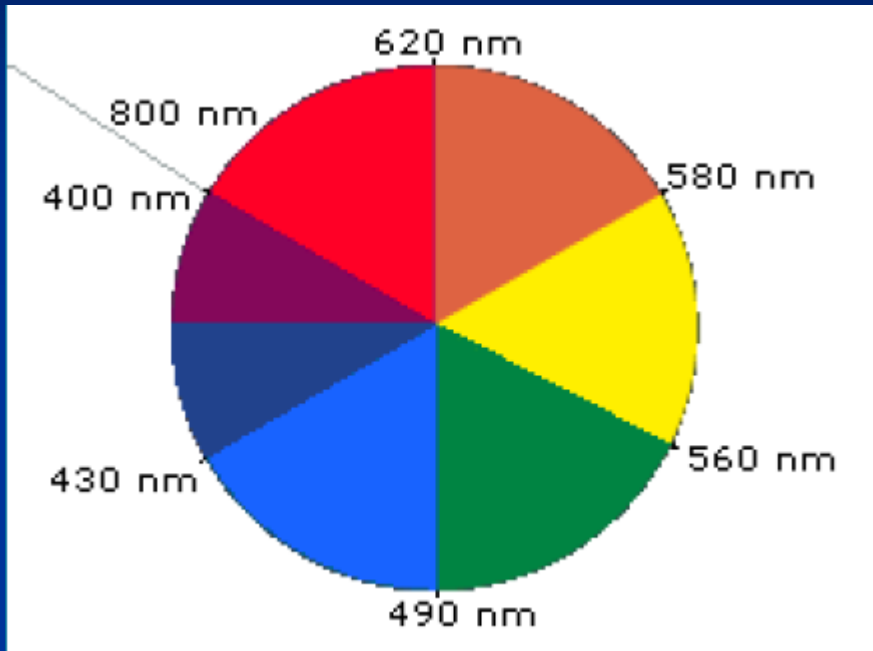

1. Cząsteczka związku organicznego zawiera wyłącznie elektrony σ to przejścia poniżej 200 nm. Przykładowo nie można otrzymać widma dla węglowodorów nasyconych w zakresie 200-800 nm.
2. Cząsteczki alkoholi, eterów i amin mają elektrony σ i π . Alkohole i etery wykazują słabą absorpcję w pobliżu 200 nm, natomiast są przezroczyste dla fal dłuższych. Brak absorpcji promieniowania o długości fali większej niż 210 nm powoduje, że alkohole i etery, podobnie jak węglowodory nasycone, służą jako rozpuszczalniki substancji absorbujących w tym zakresie.
3. Grupa karbonylowa występująca w ketonach, aldehydach, kwasach karboksylowych, estrach i amidach wykazuje silną absorpcję promieniowania, szczególnie w wyniku przejść $n - \pi^*$ oraz $\pi - \pi^*$. Substancje należące do wymienionych grup wykazują silną absorpcję w zakresie 200-320 nm.
4. Związki chemiczne zawierające w cząsteczce kilka wiązań podwójnych lub potrójnych wykazując silną absorpcję promieniowania o długości fali powyżej 200 nm. Przykład: żółtopomarańczowa barwa karotenu, powstająca w wyniku przejść elektronowych typu $\pi - \pi^*$ jedenastu sprzężonych wiązań podwójnych. Sprzężenie wiązań podwójnych w wyniku przejść $\pi - \pi^*$ prowadzi do przesunięcia pasm absorpcji w stronę fal dłuższych z równoczesnym wzrostem wartości molowego współczynnika absorpcji.

Kolorymetria

Analityczna metoda absorpcyjometryczna wykorzystująca zjawisko barwy

Materiały absorbujące w zakresie 420-430 nm sprawiają wrażenie żółtych.

Materiały absorbujące w zakresie 500-520 nm sprawiają wrażenie czerwonych.

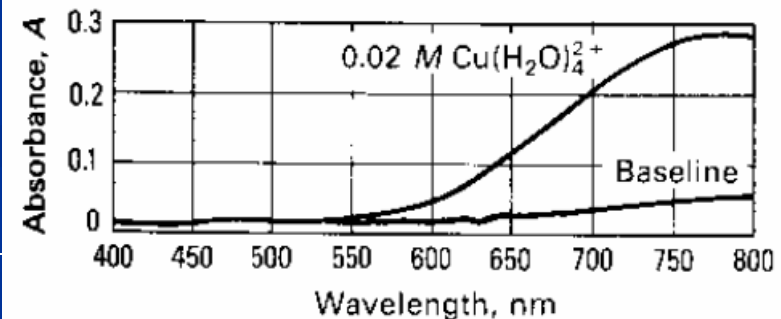
Jak uzyskać kolor czarny ?

Jak uzyskać kolor biały ?

Jak uzyskać kolor szary ?

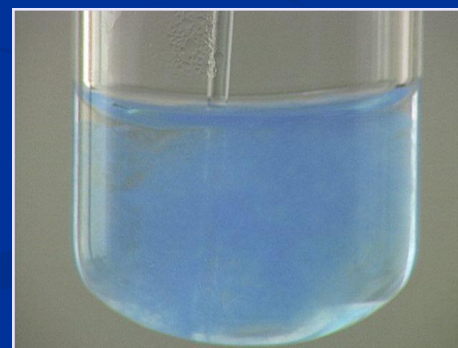
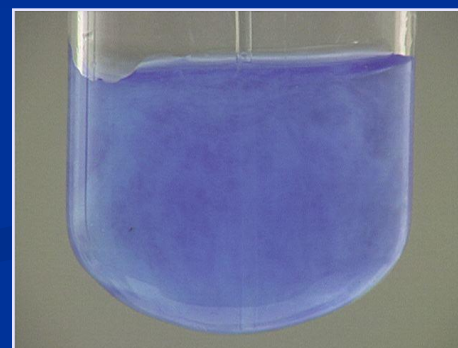
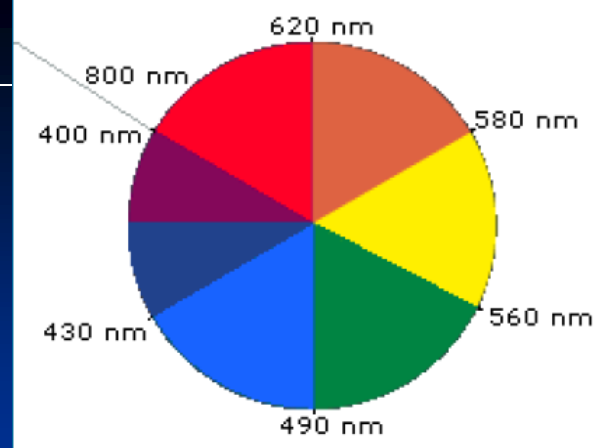
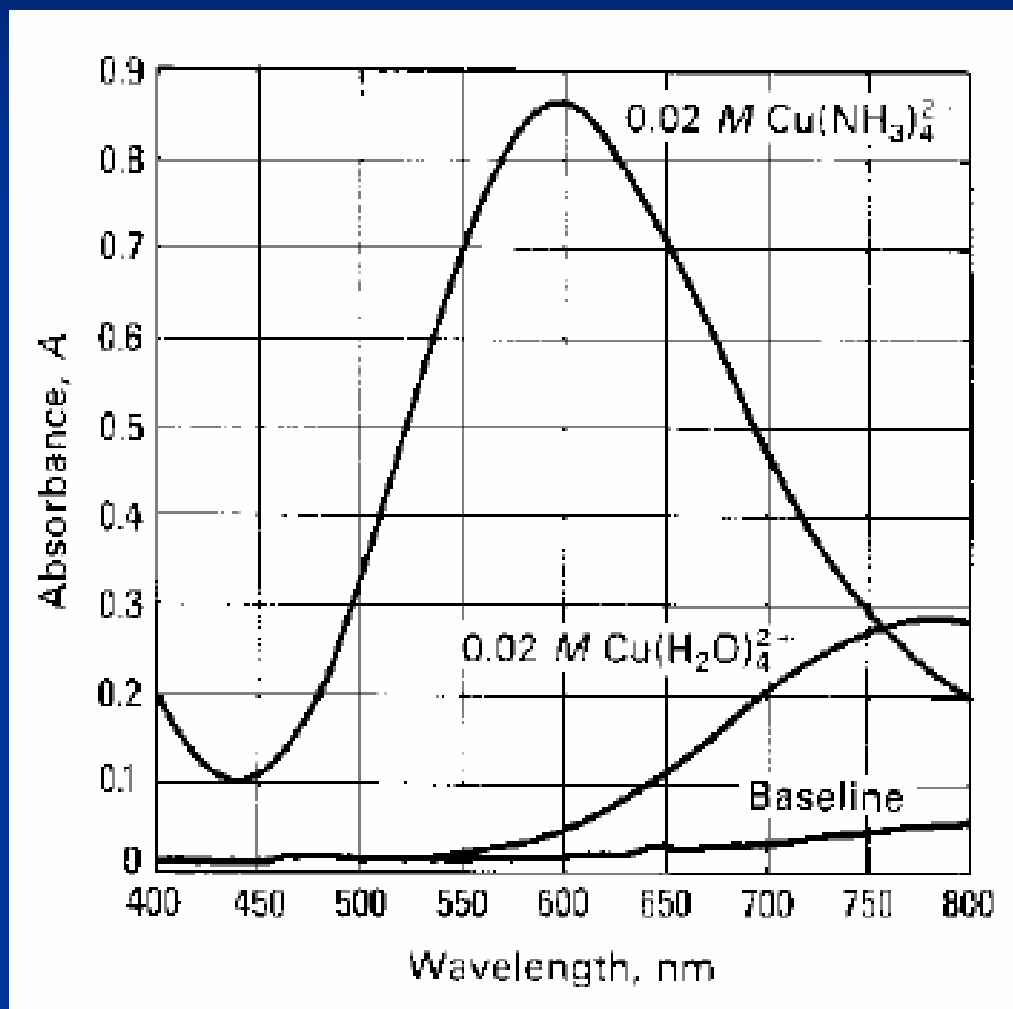
Jak uzyskać kolor zielony?

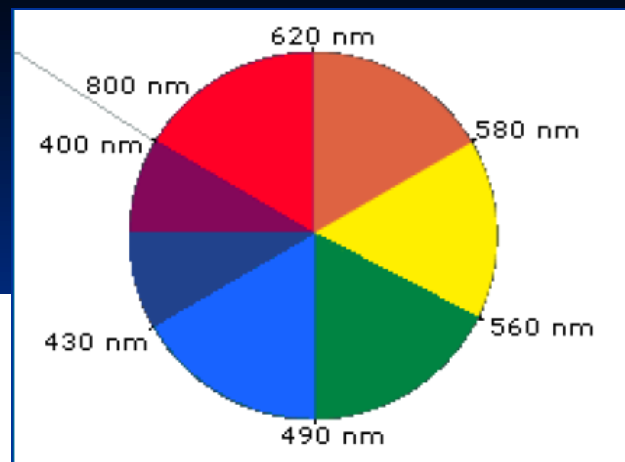
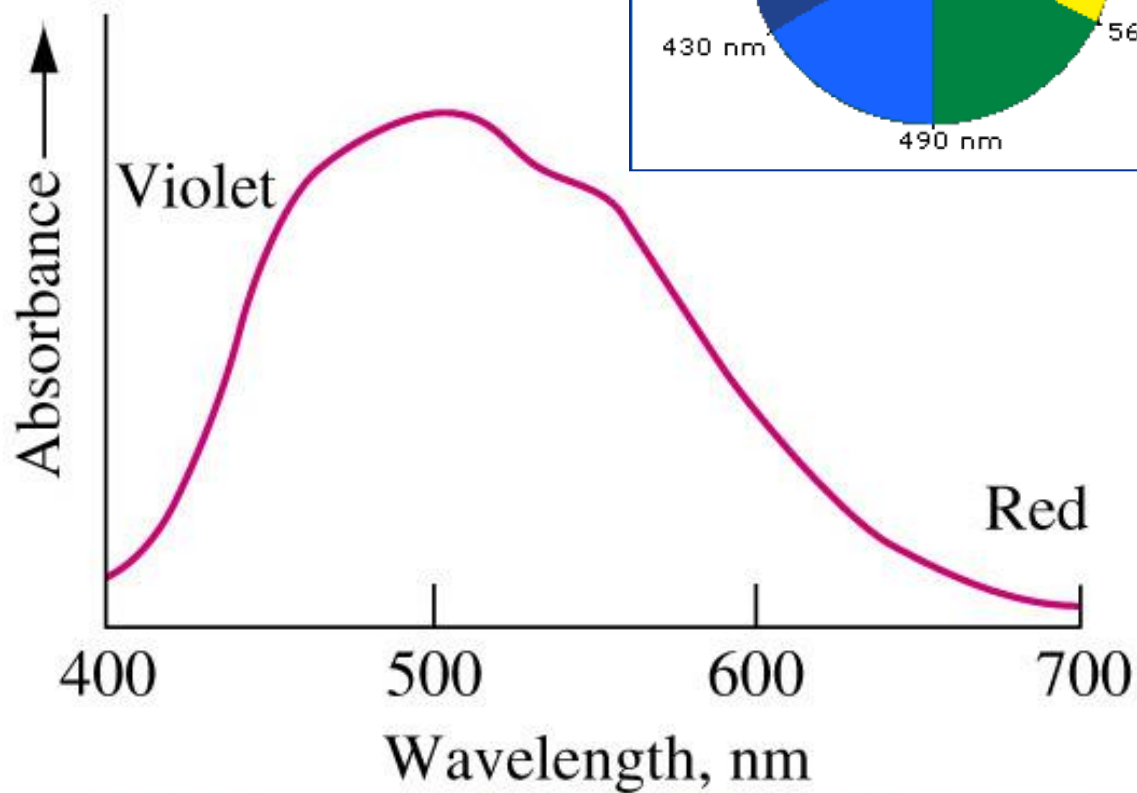
Materiały zielone są wynikiem pochłaniania promieniowania w okolicy 400 lub 800 nm.

Molekularna spektrometria absorpcyjna

Co powiesz o barwach wodnych roztworów zawierających jony miedzi (II) alkalizowane wodorotlenkiem sodowym lub amonowym?

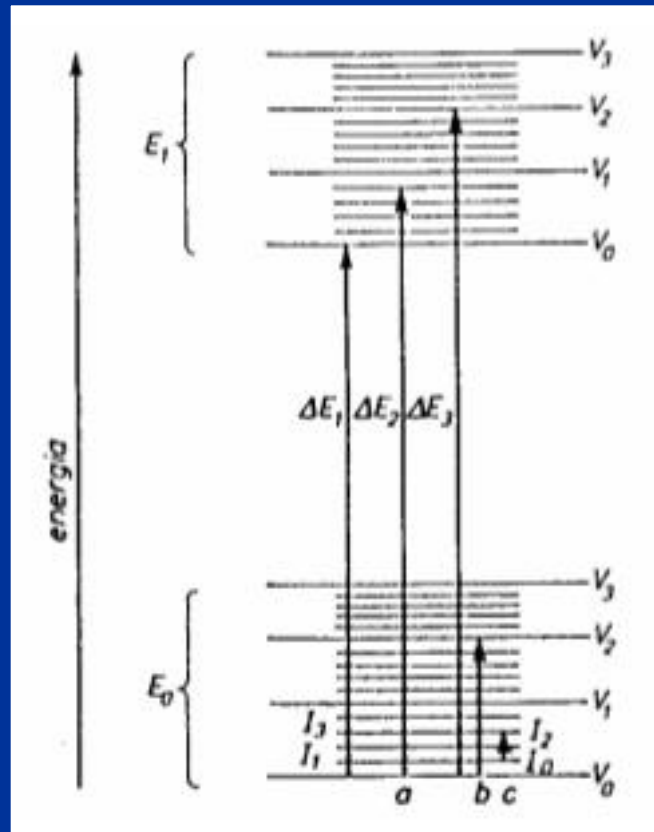

(a)

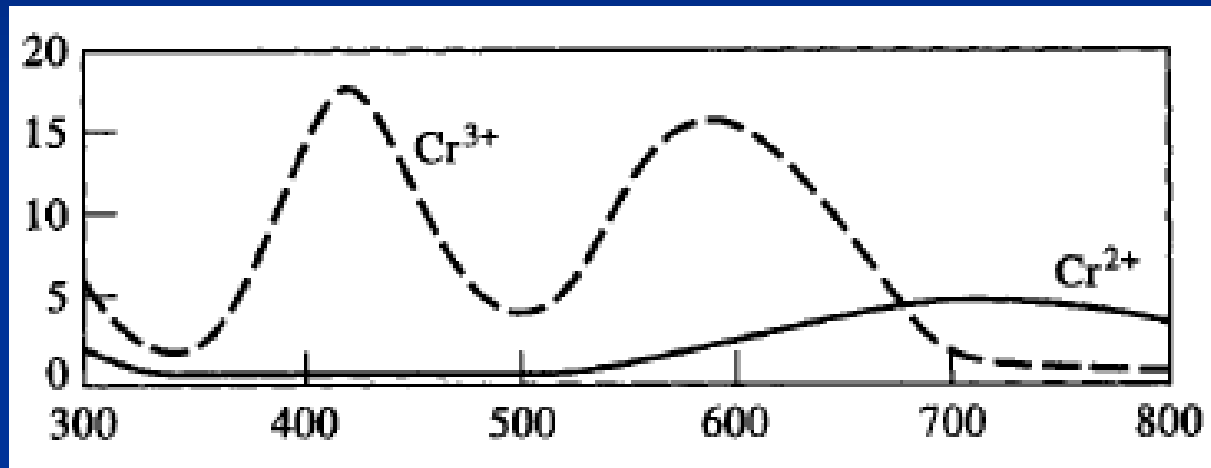
(b)

Jakie rodzaj widma odpowiada czystym przejściom elektronowym ?

Czy istnieją czyste widma elektronowe ?

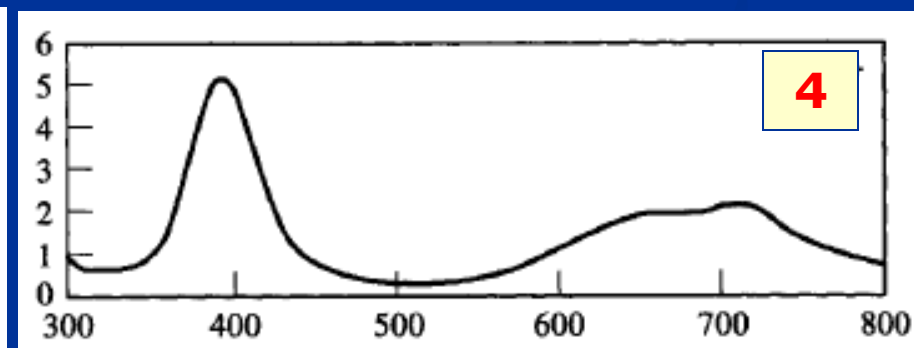
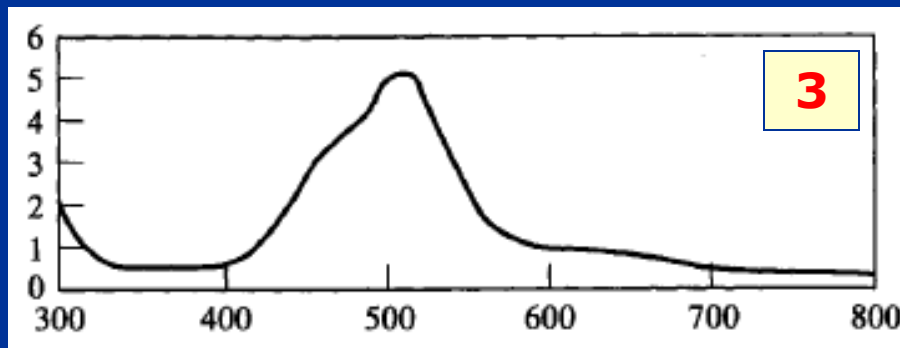
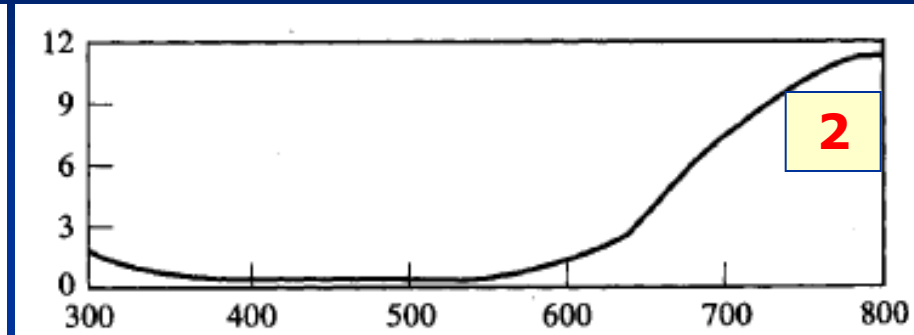
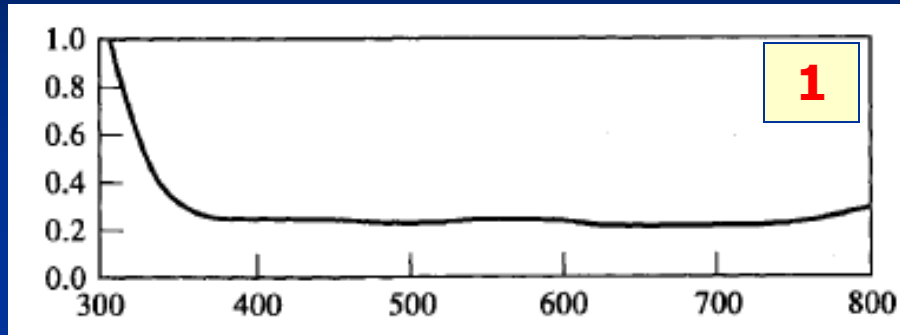

Poniżej przedstawiano widmo wodnych roztworów jonów chromu na dwóch różnych stopniach utlenienia. Zweryfikuj poniższe wnioski, wskazując poprawny lub poprawne.

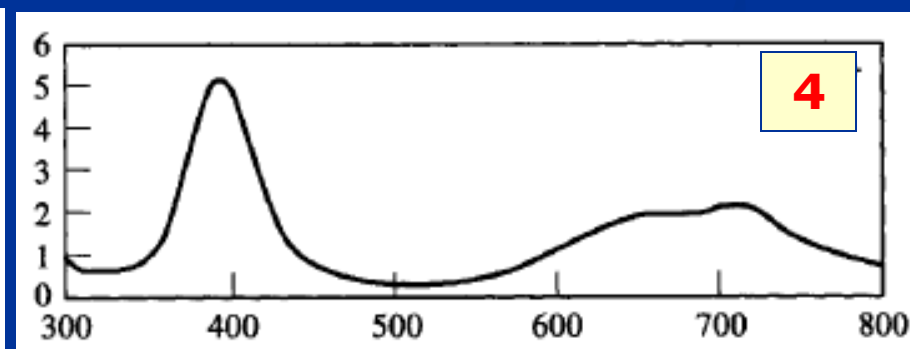
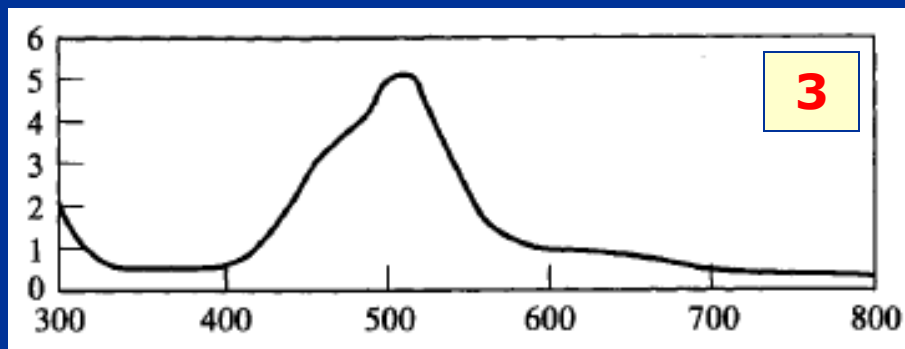
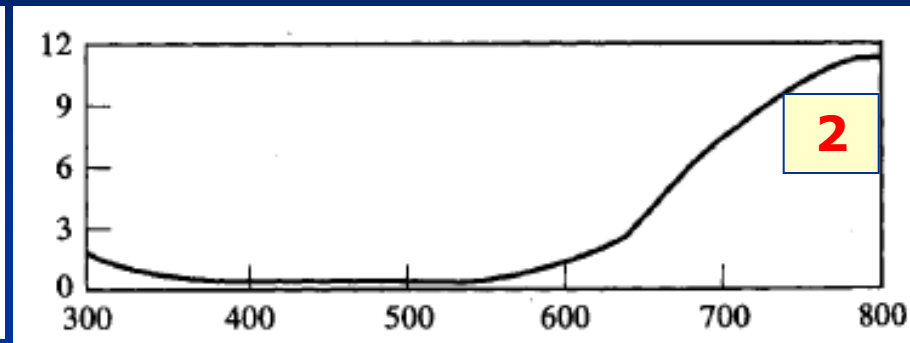
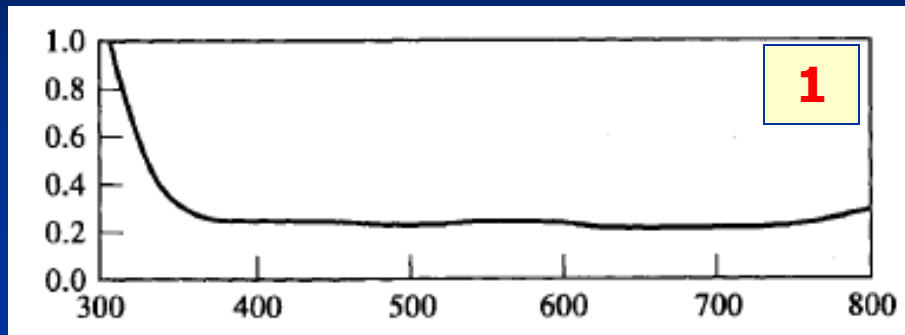

- A. Obydwa jony są barwne
- B. Jon Cr²⁺ jest barwny, natomiast jon Cr³⁺ jest bezbarwny
- C. Jon Cr³⁺ jest barwny, natomiast jon Cr²⁺ jest bezbarwny
- D. Jony mają tę samą barwę lecz różne intensywności, przy jednakowych wartościach stężeń.

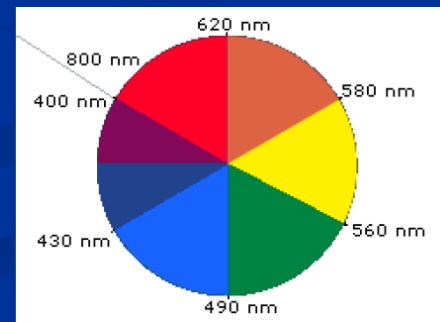
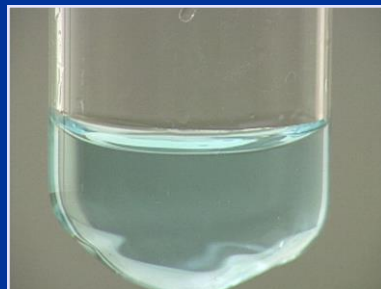
Przeanalizuj poniższe widma i wskaż te, które odpowiadają roztworom o wyraźnych barwach.

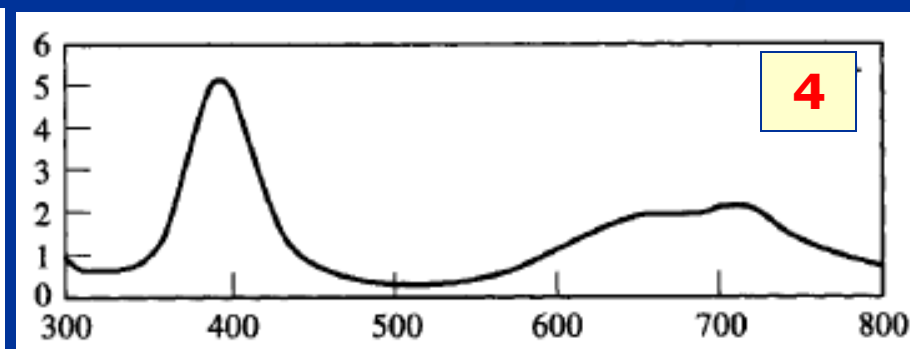
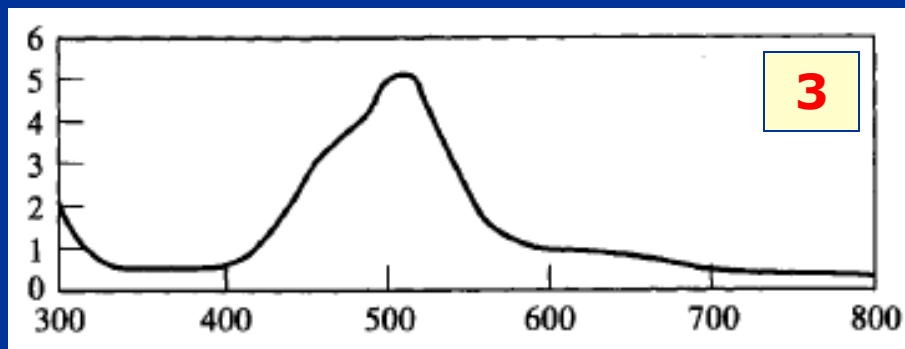
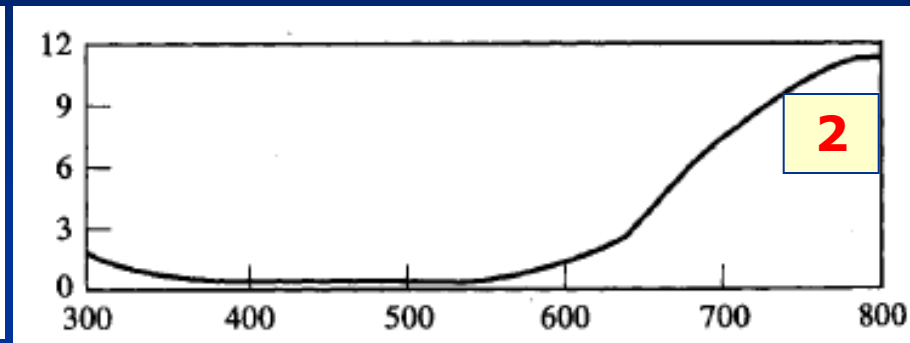
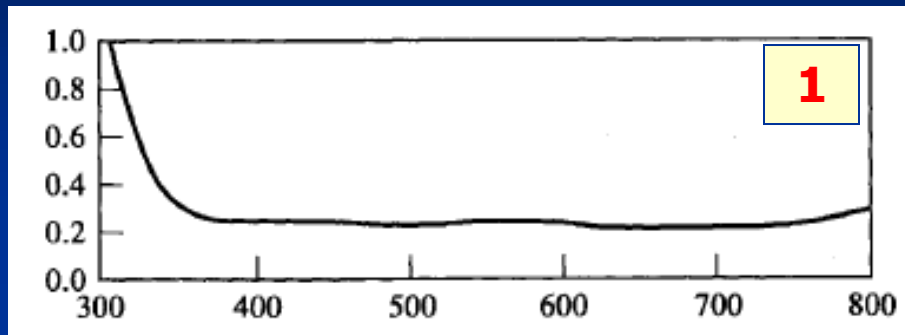
Przeanalizuj poniższe widma i wskaż to, które odpowiada roztworowi widocznemu na zdjęciu.

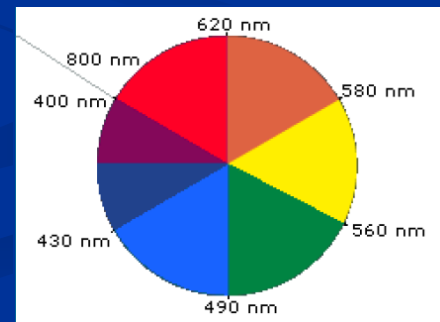
- A. 1
- B. 2
- C. 3
- D. 4

Przeanalizuj poniższe widma i wskaż to, które odpowiada roztworowi widocznemu na zdjęciu.

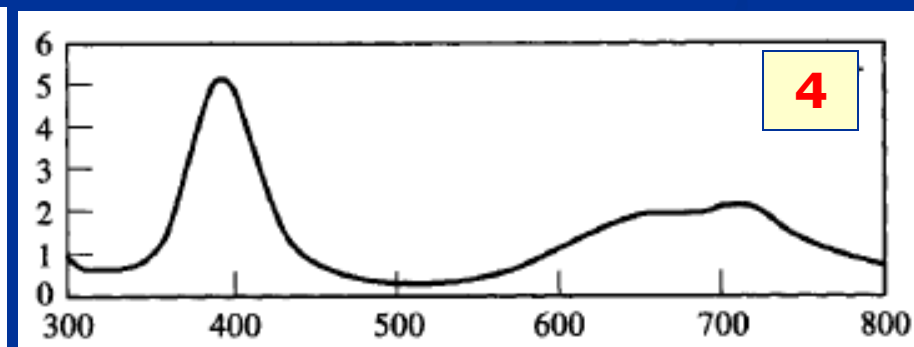
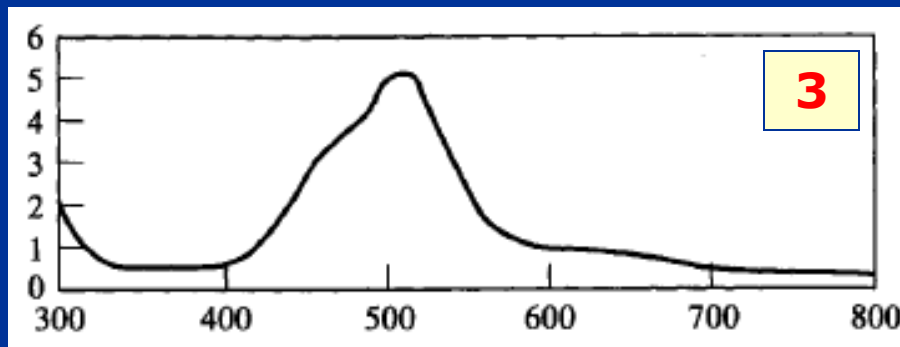
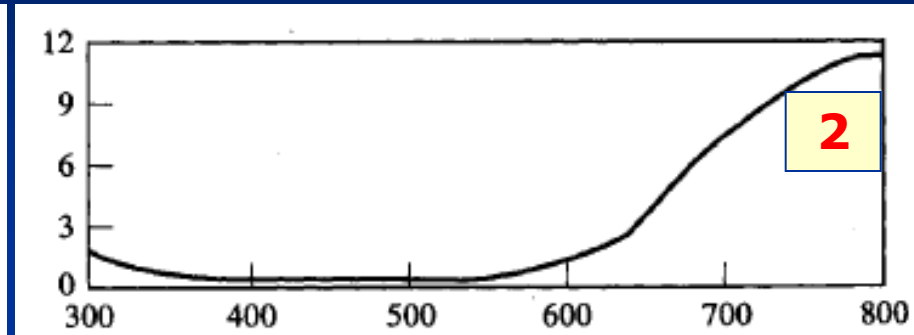
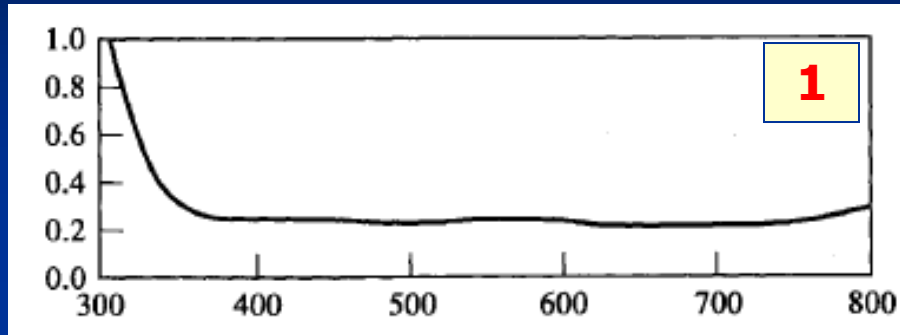

- A. 1
- B. 2
- C. 3
- D. 4

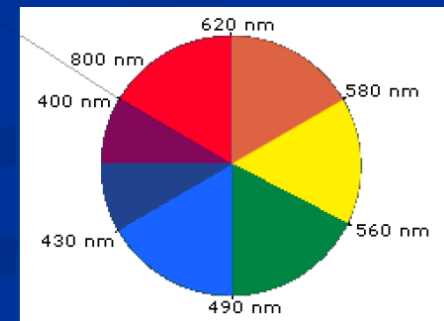

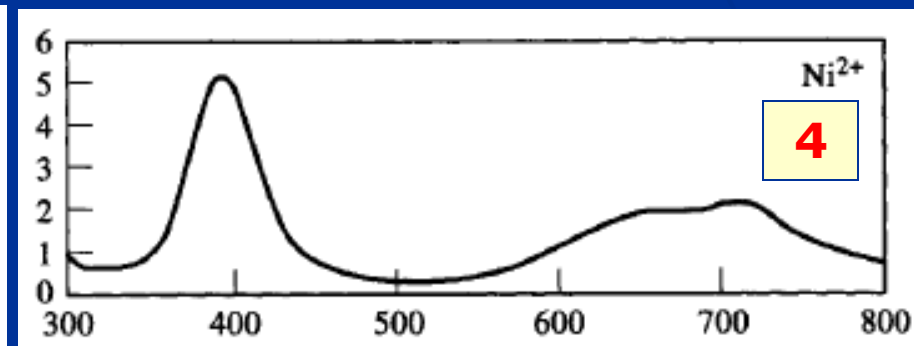
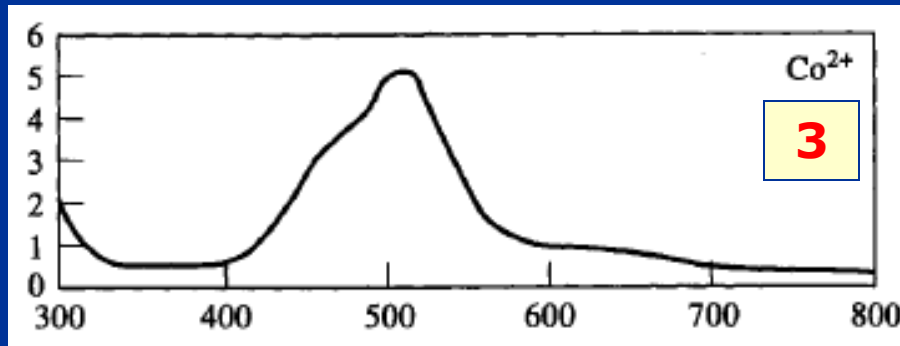
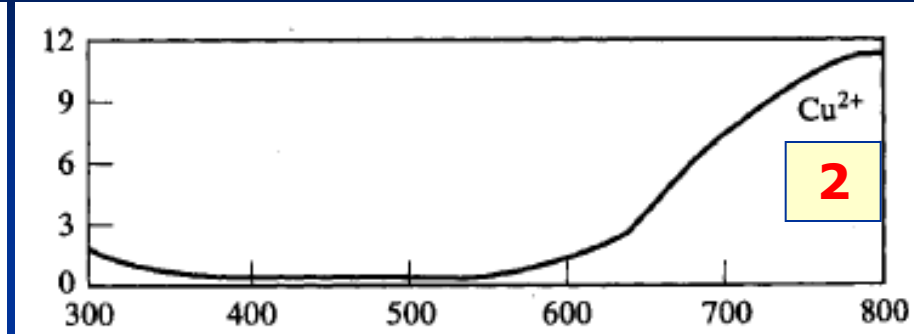
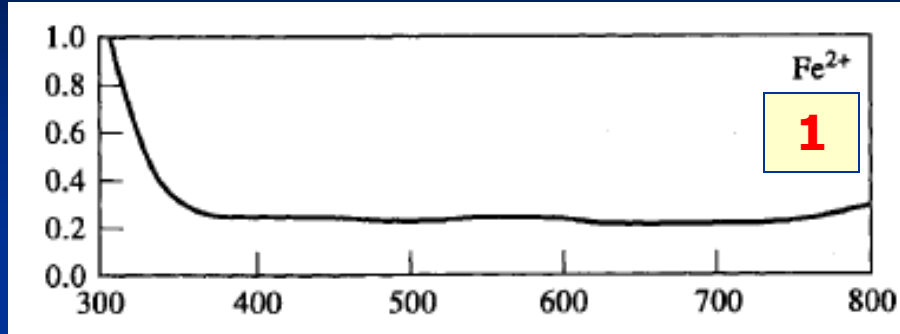
Przeanalizuj poniższe widma i wskaż to, które odpowiada roztworowi widocznemu na zdjęciu.

- A. 1
- B. 2
- C. 3
- D. 4

Przeanalizuj poniższe widma i wskaż to, które odpowiada roztworowi widocznemu na zdjęciu.

- A. 1
- B. 2
- C. 3
- D. 4

